

WANSMA KONDRE

deel 2. SOMENI TONGO

2008 @ Paramaribo, Rotterdam / Dobru, Edgar Cairo, Arnold Schalks, Bonnie van Leeuwaarde, Mutika, Claudine Saaki, Fred de Vries, Mariette Dölle, Michael Tedja.

Someni tongo is een community art project van de Rotterdamse beeldend kunstenaar Arnold Schalks, waarbij poëzie en voordracht centraal staan. 'Someni tongo' (zoveel aan talen) is een regel uit het gedicht 'Wan' (Eén) van de legendarische Surinaamse dichter en voordrachtskunstenaar R. Dobru. Schalks vatte de zin 'someni tongo' als een gebiedende wijs op en liet Dobru's gedicht in vijftien, in Suriname gesproken talen vertalen, namelijk in: Arowak, Aukaans, Engels, Hindi, Ivriet, Javaans, Kariña, Libanees, Mandarijn, Nederlands, Portugees, Saramakkaans, Sarnami, Spaans, Sranantongo en Trio. Schalks verwerkte de zestien vertalingen in een vijfdelig arrangement voor spreekkoor. In elk deel zijn de vertalingen zodanig vervlochten, dat het thema van het gedicht: "eenheid in verscheidenheid" / "verscheidenheid in eenheid" telkens op een andere wijze wordt belicht. In elk deel spreken de zestien stemgroepen (voor elke taal één) hun versies gelijktijdig uit. Het door 43 Surinamers gevormde, gemengde spreekkoor staat onder leiding van de dirigent Eldridge Zaandam.

CONTENT/CONTEXT

Oktober-september 2008 / Werkverblijf voor de voorbereiding en uitvoering van het gelijknamige community project. Someni tongo maakt deel uit van het Nederlands-Surinaams uitwisselingsproject ArtRoPa, een initiatief van het Centrum Beeldende Kunst Rotterdam. *Someni tongo* werd twee keer uitgevoerd en wel op: zaterdagmiddag 22 november 2008 om 12:00 uur in de STVS-studio en op zaterdagochtend 29 november 2008 om 11:00 uur in de Palmentuin, Paramaribo.

Februari 2010 / Bijdrage aan de Surinaams-Nederlandse kunstmanifestatie *Paramaribo SPAN* in en rondom de monumentale directeursvilla in de achtertuin van de Surinaamsche Bank. Open van vrijdag 26 februari tot en met zondag 14 maart 2010.

September -november 2010 / Bijdrage aan *Paramaribo Perspectives*, een grote groepstentoonstelling met installaties, schilderijen, foto's, sculpturen en video's van een zelfbewuste generatie Surinaamse en Nederlandse kunstenaars. De tentoonstelling is de afsluiting van een intensieve artistieke uitwisseling tussen kunstenaars uit Rotterdam en Paramaribo. TENT. Rotterdam, 10 september tot en met 7 november 2010.

INHOUD DEEL 2

02. / WAN | Één / Dobru

03. / SOMENI PRAKSERI / Arnold Schalks

04. / SOMENI TONGO VERSLAG WEEK 44 / Arnold Schalks

05. / SOMENI TONGO VERSLAG WEEK 45 / Arnold Schalks
met daarin: 'Someni tongo in Wan' / Bonnie van Leeuwaarde

06. / SOMENI TONGO VERSLAG WEEK 46 / Arnold Schalks
met daarin: 'Beeldspraak | Spraakbeeld' / Roué Hupsel interviewt Arnold Schalks

- # 07. / SOMENI TONGO VERSLAG WEEK 47 / Arnold Schalks
met daarin: *'Speciaal tintje aan repetitie op 25ste sterfdag Dobru'* / Bonnie van Leeuwaarde
- # 08. / WAN? SORTU WAN? / Mutika
- # 09. / *'Voordracht Wan in Someni Tongo boeit aanwezigen'* / Claudine Saaki
- # 10. / *'Some thoughts on Someni Tongo'* / FSJL, Nicholas Laughlin, Arnold Schalks, Chandra van Binnendijk
- # 11. / PARAMARIBO-SPAN / Fred de Vries interviewt Arnold Schalks
- # 12. / WAN EDE / Arnold Schalks
- # 13. / PARAMARIBO PERSPECTIVES / Arnold Schalks, Mariette Dölle, Michael Tedja
- # 14. / OVERIGE DELEN WANSMA KONDRE

WAN / Dobru (Robin Ravales) 1965

Wan bon
someni wiwiri
wan bon.

Wan liba
someni krika
ala e go na wan se.

Wan ede
someni prakseri
prakseri pe wan bun mu de.

Wan Gado
someni fasi fu anbegi
ma wan Papa.

Wan Sranan
someni wiwiri
someni skin
someni tongo
Wan pipel.

EEN

Eén boom
zovele bladeren
één boom.

Eén rivier
zoveel kreken
alle op weg naar één zee.

Eén hoofd
zovele gedachten
gedachten om één soort heil.

Eén God
verscheiden te aanbidden
maar één enkele Vader

Eén Suriname
zoveel soorten haar
zovele huidskleuren
zoveel aan talen
Eén volk.

vertaling: Edgar Cairo

SOMENI PRAKSERI / Arnold Schalks

Van: Arnold Schalks

Datum: 23 augustus 2008 12:28:49 GMT+02:00

Aan: Alida Neslo

Onderwerp: nieuws

Dag Alida,

Er is nieuws te melden: de vlucht naar Suriname is geboekt!! Ik vlieg op zaterdag 4 oktober naar Zanderij. Het CBK ondersteunt met name het project in Santo Boma. We moeten in Suriname maar zien hoe we dat gaan inzetten.

Ik heb bovendien een wat groter project in mijn hoofd, dat zou kunnen worden uitgevoerd in de openbare ruimte: de palmentuin. Het is een veeltalige live performance, een simultane voordracht van vertalingen van het gedicht 'Wan bon' van Dobru. Werktitel is 'Someni bon', vandaar de locatie van de palmentuin. De tekst van Dobru's gedicht zou moeten worden vertaald in alle talen die er in Suriname gesproken worden, en de zinnen in een soort georkestreerde setting gelijktijdig kunnen worden uitgesproken door (vrouwelijke?) native speakers. Ik moet het allemaal nog wat concreter formuleren. [...]

Van: Arnold Schalks

Datum: 10 oktober 2008 3:29:22 GMT+02:00

Aan: Dobru Stichting

Onderwerp: verzoek om een afspraak

Geachte mevrouw Yvonne Raveles-Resida en Nadia Raveles,
Mijn naam is Arnold Schalks. Ik ben een beeldend kunstenaar uit Rotterdam. Sinds november 2007 ben ik betrokken bij het Surinaams-Nederlandse uitwisselingsproject ArtRoPa. Nu verblijf ik tot 2 december voor de tweede keer in Paramaribo om onderzoek te verrichten voor een groot project. Het betreft een georkestreerde en geësceneerde voordracht van poëzie in de openbare ruimte. Het uitgangspunt daarvan wordt gevormd door het gedicht 'Wan' van Dobru.

Ik zou graag met u persoonlijk willen spreken om het project toe te lichten en met u van gedachten te wisselen over de uitvoering van het project. Ik heb afgelopen woensdag een eerste afspraak gehad met de heer Henk Tjon en met hem over het project gesproken.

Is het mogelijk op korte termijn een afspraak met u te maken?

Met vriendelijke groeten,

Hoogachtend, Arnold Schalks.

van: arnold schalks
beeldend kunstenaar
p/a celinastraat 6
paramaribo

aan: het bestuur van de R. Dobru Raveles stichting t.a.v. mevrouw Yvonne
Reine Raveles-Resida

betreft: verzoek om toestemming gebruik gedichtengoed R. Dobru

Paramaribo, 29 oktober 2008

Geachte mevrouw Raveles,
Door middel van deze brief wil ik u en het bestuur van de R. Dobru Raveles-
stichting officieel toestemming vragen om het gedicht 'Wan' van de dichter R.
Dobru op de in het aangehechte projectvoorstel omschreven wijze te
gebruiken voor het community-project 'Someni tongo', waaraan ik werk in het
kader van het Surinaams-Nederlands cultureel uitwisselingsproject ArtRoPa,
een initiatief van het Rotterdamse Centrum Beeldende Kunst (CBK) en de
Federation of Visual Artists in Suriname (FVAS).

Hoogachtend, Arnold Schalks.

Bijlage: PROJECTVOORSTEL SOMENI TONGO

'Someni tongo' (zoveel aan talen) is de titel van een project, waarbij poëzie en
voordracht centraal staan. De titel is een regel uit het gedicht 'Wan' (Eén) van de
legendarische Surinaamse dichter en voordrachtskunstenaar R. Dobru. Ik las Dobru's
dichtregel 'someni tongo' als een gebiedende wijs, en vatte de zin op als een opdracht
om zijn gedicht 'Wan' in zoveel mogelijk in Suriname gesproken talen te laten
vertalen. Heden beschik ik over 16 versies van het gedicht, namelijk in het:

1. Arowak (vertaling: Arman Karwofodi)
2. Aukaans (vertaling: Tolin Alexander)
3. Chinees (Mandarijn) (vertaling uit de krant Kong Ngie Tong Sang)
4. Engels (vertaling: R. Dobru)
5. Frans: (vertaler onbekend)
6. Hindi (vertaling: Jagdish Biere)
7. Ivriet: (vertaling: B. Lionarons)
8. Javaans (vertaling: Supto Sopawiro)
9. Kariña (vertaling: Nardo Aloema)
10. Libanees (vertaling: Georges Issa)
11. Nederlandse (vertaling: Edgar Cairo)
12. Portugees (vertaler onbekend)

13. Saramakkaans (vertaling: Dorus Vrede)
14. Sarnami (vertaling: Jagdish Biere)
15. Spaans (vertaling: David Cherician)
16. Het origineel van R. Dobru in het Sranantongo

Ik werd met de vertalers in contact gebracht door mevrouw Alida Neslo, de heer Henk Tjon, mevrouw Wonny Karijopawiro van Cultuurstudies, de heer James Ramlall, en tenslotte mevrouw Ismene Krishnadat van de Schrijversgroep 77.

Het project neemt de vorm aan van een simultane (gelijktijdige) voordracht van de verschillende vertalingen in de openbare ruimte. Bij de uitvoering wordt, net als bij een regulier concert, gebruik gemaakt van een partituur en partijen. De voordracht bestaat uit vijf delen, waarin de zeventien vertalingen van het gedicht zodanig worden gearrangeerd, dat het thema "eenheid in verscheidenheid / verscheidenheid in eenheid" telkens op een andere wijze wordt belicht. De delen zijn achtereenvolgens: 1. Biginpisi, 2. Moksipisi, 3. Fayapisi, 4. Teripisi en 5. Bakapisi.

Om de verschillende talen bij het simultaan spreken akoestisch te kunnen onderscheiden en om de balans in het klankbeeld te garanderen zijn er minstens drie sprekers/spreeksters - indien mogelijk native speakers - per taal nodig. Met het huidige totaal van 17 talen bestaat het spreekkoor dan uit minimaal 51 personen.

Het spreekkoor staat onder leiding van een dirigent. Voor het dirigentschap heb ik, op advies van de heer Herman Snijders, de heer Eldridge Zaandam benaderd. Om de maatvoering voor de sprekers te vergemakkelijken zal de heer Zaandam een begeleidende drumpartij componeren. Door deze toevoeging krijgt de voordracht een "requiem-achtig karakter zoals in de Poverty Requiem of de Missa criolla van Ariel Ramirez", aldus de heer Zaandam.

Als locatie voor de voordracht stel ik een betrekkelijk open plek in de Palmentuin voor, waarop het spreekkoor schouder aan schouder in een halve boog tussen de bomen wordt opgesteld, met de rug naar de Suriname-rivier gekeerd. De aanlandige wind kan zo de akoestiek en de klankoverdracht op het publiek bevorderen. In het middelpunt van de koorboog staat de dirigent op een verhoogd podium. Het publiek stelt zich in de breedte, direct achter de dirigent, op. De ruimte voor het gehoor is beperkt. In het geval van een overweldigende belangstelling kan de voordracht diezelfde dag nog worden herhaald.

Als datum voor de voordracht stel ik zaterdag 22 november 2008 voor. Het is op 17 november 2008 weliswaar 25 jaar geleden dat Dobru overleed, maar het daaropvolgende weekend is gunstiger met het oog op de beschikbaarheid van de sprekers en de potentiële publieke belangstelling.

De kledingkeuze van het spreekkoor wordt zoveel mogelijk aan de individuele sprekers/spreeksters overgelaten. Voor de uniformiteit krijgt het voltallige spreekkoor wel hetzelfde tekstmapje uitgereikt voor het bewaren van de tekstpartijen.

Aan de voorzijde van alle door de sprekers ter beschikking gestelde kleding wordt op borsthoogte door middel van een lettersjabloon en textielverf het opschrift: 'wan sma' (iemand) aangebracht. Met deze simpele belettering wordt het thema "eenheid in verscheidenheid" letterlijk verbeeld en 'leesbaar' gemaakt.

Arnold Schalks
Paramaribo, 25 oktober 2008.

Van: Arnold Schalks
Verzonden: di 28-10-2008 22:59

Aan: Alida Neslo
Onderwerp: Someni Tongo!

[...] Wat betreft het Someni Tongo project: Ik stuur je in de bijlage mijn concept, zoals ik dat ook aan mevrouw Raveles heb gestuurd. Zij heeft inmiddels haar goedkeuring mondeling gegeven, maar morgen zal zij dat officieel doen: om 10 uur in de foyer van hotel Torarica. Ik heb gelijk Henk Tjon gebeld om hem het goede nieuws te brengen, en hem te bedanken voor zijn wijze raad en steun in de aanloop naar dit heugelijke feit. En wat blijkt: Hij is morgen ook bij de plechtigheid! Yvonne Raveles heeft hem ook uitgenodigd. Ik hoop stilletjes dat we bij de verdere ontwikkeling kunnen samenwerken. Someni tongo zou best eens een megaproject van nationale allure kunnen worden! Maar eerst nog even bescheiden blijven [...]

van: arnold schalks
beeldend kunstenaar
p/a celinastraat 6
paramaribo

aan: het directoraat Cultuur t.a.v. de heer Lucien Dubois

betreft: verzoek om toestemming gebruik gedeelte Palmentuin op 22 november 2008

Paramaribo, 30 oktober 2008

Geachte heer Dubois,

Door middel van deze brief wil ik u en het directoraat Cultuur officieel om toestemming vragen om een gedeelte van de Palmentuin op zaterdag 29 november 2008 te gebruiken voor de uitvoering van het project Someni tongo. Het betreft de simultane voordracht van het gedicht 'Wan' van de op 17 november 1983 overleden dichter R. Dobru door een spreekkoor van 42 personen. Het koor zal worden geleid door de heer Eldridge Zaandam. Welk gedeelte in aanmerking komt voor de voordracht wordt door de heer Zaandam later bepaald. De aanvangstijd van de eenmalige voordracht circa 14.00 uur zijn.

Bij de realisatie van dit project wordt ik gesteund door de R. Dobru-stichting. Als zelfstandig beeldend kunstenaar ben ik betrokken bij het Surinaams-Nederlands cultureel uitwisselingsproject ArtRoPa, een initiatief van het Rotterdamse Centrum Beeldende Kunst (CBK) en de Federation of Visual Artists in Suriname (FVAS).

Hoogachtend, Arnold Schalks.

SPREKERS (M/V) GEZOCHT VOOR HET PROJECT SOMENI TONGO

Someni tongo is een project van de beeldend kunstenaar Arnold Schalks, waarbij het gedicht 'Wan' van de op 17 november 1983 overleden dichter R. Dobru in 16 verschillende talen gelijktijdig wordt voorgedragen.

het betreft de volgende talen:

1. Sranantongo
2. Saramakkaans
3. Aukaans
4. Kariña
5. Arowak
6. Chinees (Hakka)
7. Hindi
8. Sarnami
9. Javaans
10. Libanees
11. Ivriet
12. Spaans
13. Portugees
14. Frans
15. Nederlands
16. Engels

Voor de uitvoering, die gepland staat op 22 november in de Palmentuin, wordt een spreekkoor gevormd. Het koor bestaat uit sprekers, die twee talen machtig zijn: het Sranantongo en één van de andere 16 bovengenoemde talen. Om de verschillende talen bij het gelijktijdig spreken akoestisch te kunnen onderscheiden en om de balans in het klankbeeld te garanderen zijn er minstens drie sprekers/spreeksters - indien mogelijk native speakers - per taal

nodig. Dat betekent, dat het spreekkoor uit $3 \times 16 = 48$ personen bestaat. Om voor elke taal over een zo rijk mogelijk klankspectrum te kunnen beschikken heeft de combinatie van 1 man, 1 vrouw en 1 jeugdig iemand de voorkeur. De sprekers hoeven geen noten te kunnen lezen. Alleen een helder en krachtig stemgeluid is van belang.

Het spreekkoor staat onder leiding van de dirigent Eldridge Zaandam. Hij is bezig om een partituur te schrijven voor dit ingewikkelde stuk. Om de maatvoering voor de sprekers te vergemakkelijken componeert de heer Zaandam een begeleidende drumpartij.

De repetities voor dit bijzondere project beginnen op aanstaande maandag 3 november 2008 in NAKS. Sprekers/spreeksters ontvangen voor de gehele repetitieperiode en de uitvoering een bescheiden vergoeding.

Alle repetities vinden plaats in NAKS, Thomsonstraat 8, Paramaribo.

Arnold Schalks, 1 november 2008

SOMENI TONGO VERSLAG WEEK 44
Paramaribo, 27 oktober - 1 november 2008

VERTALINGEN

Het gedicht 'Wan' is nu in de volgende 14 talen beschikbaar: Arowak, Chinees, Engels, Frans, Hindi, Javaans, Kariña, Libanees, Nederlands, Portugees, Saramakkaans, Sarnami en Spaans. Aan vertalingen in het Aukaans (Tolin Alexander), Ivriet (Jules Donk) en Trio (Charles Chang) wordt nog gewerkt. Ik hoop die teksten voor maandag aanstaande beschikbaar te hebben. Ik heb reeds voorhanden vertalingen via e-mail aan de Surinaamse componist Eldridge Zaandam gestuurd, die ze in zijn partituur zal verwerken. Eldridge zal ook het spreekkoor dirigeren.

VOORDRACHT

Voor elke taal worden drie sprekers gezocht. Om over een zo rijk mogelijk klankspectrum te kunnen beschikken heeft de combinatie van 1 man, 1 vrouw en 1 jeugdig iemand per taal de voorkeur. Ik heb alle vertalers verzocht, hun netwerken aan te spreken bij het vinden van geschikte personen. Ik heb van hen tot op heden nog geen concrete toezeggingen ontvangen. Het daarom ongewis of het spreekkoor op eerste repetitieavond voltallig zal zijn. Eldridge zal desondanks op 3 november met de beschikbare personen beginnen te repeteren.

PUNT VAN AANDACHT 1

Op dit ogenblik is het moeilijk native speakers te vinden van: Trio, Javaans, Frans, Portugees en Spaans.

REPETITIES

Het Afro-Surinaams cultureel centrum NAKS (Na Afrikan Kultura fu Sranansma) stelt, bij monde van voorzitter Elfriede Baarn, de benodigde repetitieruimte gratis ter beschikking.

Eldridge Zaandam stelt voor de repetities het volgende schema voor:

1. maandag 3 november / aanvang 18:30 - 21.00 uur
2. woensdag 5 november / aanvang 18:30 - 21.00 uur
3. maandag 10 november / aanvang 18:30 - 21.00 uur
4. woensdag 12 november / aanvang 18:30 - 21.00 uur
5. maandag 17 november / aanvang 18:30 - 21.00 uur (het bestuur van de Dobru-stichting wordt uitgenodigd bij deze repetitie aanwezig te zijn)
6. woensdag 19 november / aanvang 18:30 - 21.00 uur
7. vrijdag 21 november / aanvang 18:30 - 21.30 uur / **GENERALE REPETITIE**
8. zaterdag 22 november / aanvang 12:00 uur / **PREMIÈRE** in de Palmentuin

FINANCIERING UITVOERING

De 8 betrokken personen, die een vertaling hebben geleverd ontvangen daarvoor van mij een vergoeding. Voor de drie nog te verwachten vertalingen heb ik een bedrag gereserveerd.

Eldridge Zaandam heeft mij voor de volgende werkzaamheden een factuur ingediend: repetities, productie partituur en directie uitvoering. Ik zal zijn kosten volledig uit mijn Someni tongo-budget dekken.

Eldridge Zaandam zal, om de maatvoering voor het spreekkoor te vergemakkelijken, voor eigen rekening een drumbegeleiding componeren. Voor de uitvoering is de heer Ernie Wolf benaderd. Zijn honorarium is mij nog niet bekend. Ik zal voor de dekking van zijn kosten mijn privé-kapitaal aanspreken.

Ik kan op dit moment de 48 sprekers/spreeksters een bescheiden, niet meer dan symbolische tegemoetkoming bieden voor hun deelname (7 repetities van 2,5 uur + 1 uitvoering).

PUNT VAN AANDACHT 2

Ik probeer in Nederland actiefondsen te werven om dit bedrag te verhogen. Voor de vergoeding van reiskosten van/naar of versnaperingen tijdens de repetities heb ik geen budget. Ik hoop dat de moeite immaterieel ruimschoots gecompenseerd wordt door de ervaring en het plezier van deelname aan dit bijzondere project met een groot publicitair potentieel. Misschien kan ik via de Dobru-stichting een sponsor vinden voor de voorziening van een drankje en een hapje tijdens de repetities?

LOCATIE

Op vrijdagochtend 31 oktober 2008 heb ik een brief voor de heer Lucien Dubois afgegeven bij het directoraat Cultuur. Daarin verzoek ik officieel om toestemming om een deel van de Palmentuin mogen te gebruiken op zaterdag 22 november 2008. Ik heb een beknopte beschrijving van het Someni tongo-project als bijlage bij de brief ingesloten.

Eldridge en ik zijn er aanvankelijk van uitgegaan, dat de voordracht in akoestische vorm, dus onversterkt plaats zal vinden. Dat legt beperkingen op aan de omvang van het publiek. Om de klankruimte goed te ervaren is een maximum van circa 50 personen realistisch. In het geval van overweldigende belangstelling kan de voordracht later voor een nieuw publiek herhaald worden. Een mogelijkheid is, de première exclusief voor genodigden uit te voeren, gevolgd door een openbare tweede uitvoering voor het overige publiek.

PUNT VAN AANDACHT 3

De heer Herman Snijders opperde de mogelijkheid van elektronische versterking, waardoor een aanmerkelijk groter publiek de (dan éénmalige) uitvoering bij kan wonen. Per taal/drie sprekers zou 1 microfoon kunnen volstaan. Dat komt met de huidige bezetting neer op een geluidsinstallatie van 17 microfoons voor de sprekers + 1 microfoon voor de drumbegeleiding, een mengtafel met evenzovele kanalen, benodigde luidsprekerkasten, een ervaren geluidstechnicus en een uitvoerige sound check voorafgaand aan de uitvoering op 22 november. Hiervoor is geen budget beschikbaar, maar wellicht kan via de Dobru-stichting een audio-bedrijf gevonden worden, dat het project door middel van deze technische voorzieningen wil sponsoren?

PUNT VAN AANDACHT 4

Omdat de voordracht circa 15 minuten in beslag zal nemen, kan grotendeels worden volstaan met staanplaatsen voor het publiek. Op de eerste rijen zou een podium met stoelen voor genodigden kunnen worden geplaatst. Beschikt het beheer van de Palmentuin over die voorzieningen, en kan ik die daarop aanspreken?

PUBLICITEIT

Om ruchtbaarheid aan het evenement te geven is publiciteit en aandacht in de media onmisbaar.

- a) De Ware Tijd, in de persoon van Bonnie van Leeuwaarde, heeft belangstelling getoond voor het project en wil op korte termijn een artikel aan Someni tongo wijden.
- b) Ik ben door Arlette Codfried van de Stichting Radio-omroep Suriname benaderd voor een interview over het project in de zendtijd van de Schrijversgroep 77. Het interview vindt aanstaande dinsdag 4 november om 14:00 uur plaats.
- c) Een nog door mij te schrijven (elektronisch) persbericht zal worden gestuurd aan de redacties van De Ware Tijd, Times of Suriname, De West, Dagblad Suriname, de Surinaamse Televisie Stichting (STVS), Radio-Apintie, Jeugdjournaal en de cultuuragenda van het Directoraat Cultuur.

PUNT VAN AANDACHT 5

Het bestuur van de Dobru-stichting en de dichters/vertalers worden vanzelfsprekend uitgenodigd voor de première van de voordracht. Beschikt de Dobru-stichting over een lijst met personen die een officiële uitnodiging dienen te ontvangen: de president, ministers en andere hoogwaardigheidsbekleders?

DOCUMENTATIE FOTO

Ik zal persoonlijk verslag leggen van de voorbereidingen en de ontwikkelingen van het project. Ik beschik over een digitale fotocamera die ik zal gebruiken voor het beeldverslag van de repetities.

DOCUMENTATIE GELUID

Ook zal ik tijdens de repetities individuele sprekers uitnodigen voor een audio-opname van hun spreekpartij. De opnames dienen een tweeledig doel: 1. de gedegen registratie van het project en 2. als grondstof voor een audio-installatie, waarmee ik mijn project tijdens de grote ArtRoPa-tentoonstelling in 2010 wil presenteren.

DOCUMENTATIE VIDEO

Voor de live video registratie van de uitvoering is geen budget beschikbaar. Voor die registratie zou een statische camera met een real-time opname kunnen volstaan.

PUNT VAN AANDACHT 6

Beschikt de Dobru-stichting over contacten in de mediawereld om dit deel van de documentatie te dekken?

PUBLICATIE

Ik streef ernaar het verslag van dit omvangrijke project ook in boekvorm te laten verschijnen. Het zou de vertalingen bevatten, foto's van de repetities en uitvoering, een groepsfoto van de deelnemers, reacties in de pers e.d. Ik probeer daarvoor te zijner tijd de fondsen te verwerven. Het drukwerk zal in Paramaribo gedrukt worden en verschijnen. Ik bied het de Dobru-stichting als aandenken aan.

SOMENI TONGO VERSLAG WEEK 45
Paramaribo, 3 - 8 november 2008

VERTALINGEN

De vertaalslag is grotendeels gemaakt. Alleen de vertaling in het Trio is nog niet voorhanden, zo meldt de heer Charles Chang, en ook de zoektocht naar Trio-sprekers voor het koor vlot niet. De heer Chang geeft niet op.

We gaan de repetitieperiode in met 16 versies van het gedicht 'Wan', namelijk in het: Arowak, Aukaans, Chinees (Mandarijn), Engels, Frans, Hindi, Ivriet, Javaans, Kariña, Libanees, Nederlands, Portugees, Saramakkaans, Sarnami, Spaans en Sranantongo. Weliswaar niet álle in Suriname gesproken talen, maar toch een driekwart deel.

REPETITIES

De eerste repetitieavond vindt op maandagavond 3 november plaats in het cultureel centrum NAKS. De tijd wordt besteed aan een eerste kennismaking en de uitvoerige introductie van het project. Op 3 november zijn er sprekers van 6 talen vertegenwoordigd, namelijk: Aukaans, Chinees, Engels, Hindi, Ivriet, Nederlands en Sarnami. Dagblad de Ware Tijd stuurt een fotograaf om de eerste repetitie vast te leggen

Op de tweede repetitie, op woensdagavond 5 november, is het spreekkoor, mede door intensieve belrondes, uitgegroeid tot sprekers van 11 talen: Aukaans, Chinees, Engels, Hindi, Ivriet, Javaans, Nederlands, Sarnami, Saramakkaans Spaans en Sranantongo.

De heer Zaandam vervaardigt een partituur, waarin alle spreekstemmen overzichtelijk onder elkaar gezet zijn. We repeteren met deze versie. Omdat de pagina's veel informatie bevatten en de tekst daardoor klein is, wordt besloten uit de partituur individuele partijen te extraheren. Ik verzoek hem op elk deel op 1 bladzijde onder te brengen om storend omslaan van de pagina's tijdens de voordracht te voorkomen.

De sprekers keuren hun vertalingen en corrigeren die waar nodig. De correcties worden in de partituur verwerkt.

SPREEKKOOR

Op dinsdag 4 november spreek ik met de heer Alvarez van het Venezolaans Instituut over het Someni tongo project. Hij is enthousiast en zorgt ervoor dat reeds op de repetitieavond van 5 november drie Spaans sprekenden aanwezig zijn!

Op woensdag 5 november krijg ik via Eldridge Zaandam het telefoonnummer van mevrouw Landbrug, een beëdigd tolk Mandarijn. Een gesprek met haar levert de toezegging op van één jong persoon, die het Mandarijn machtig is, en die vanaf maandag 10 november de Chinese groep zal versterken.

Op donderdag 6 november presenteer ik het project voor een comité van de Alliance Française. Ik krijg de toezegging, dat op maandag 10 november drie Frans sprekende personen in NAKS aanwezig zullen zijn.

Op vrijdag 7 november stuur ik de heer Nardo Aloema en mevrouw Monique Nouh-Chaia een e-mail waarin hen op de hoogte breng van de ontwikkelingen rond het project. Ik doe daarin tevens een beroep op hun hulp, omdat we dringend respectievelijk Kariña- en Libanees sprekende mensen nodig hebben

voor de repetitieronde die op maandag 10 november begint. Omdat ik niet over een e-mail adres beschik van de heer Karwofodi, stuur ik hem een sms-bericht met hetzelfde verzoek. Hij heeft toegang tot Arowak sprekkenden. Op vrijdag 7 november maak ik met mevrouw Romeo van het Centro de Estudios Brasileiros een afspraak over mogelijke Portugees sprekende kandidaten voor het koor. Het overleg levert concreet één vrouwelijke deelnemer op. Mevrouw Romeo geeft me het telefoonnummer van de heer Vergilio Da Silva voor een verdere belronde. De pater zegt toe zijn best doen om in de Katholieke gemeente geschikte kandidaten te vinden.

REPETITIERUIMTE

Door middel van mijn brief d.d. 2 november 2008 verzoek ik het bestuur van NAKS om repetitieruimte kosteloos ter beschikking te stellen. Mevrouw Elfriede Baarn geeft me daartoe op 3 november telefonisch toestemming. Op de eerste repetitieavond blijkt, dat het bestuur over het woordje 'kostenloos' heen gelezen heeft, en dat er wel degelijk zaalhuur in rekening wordt gebracht. Een lager tarief weliswaar, omdat het een niet-commercieel project betreft. Omdat het gebruik van de airco extra in rekening wordt gebracht, besluit ik van die voorziening af te zien.

FINANCIERING UITVOERING

Voor de financiering van het project zegt de heer Thomas Meijer van het Centrum Beeldende Kunst namens het ArtRoPa project extra middelen toe.

Daarmee wil ik de volgende kosten dekken:

- 1) De huur van de repetitieruimte bij NAKS.
- 2) Het honorarium van de heer Ernie Wolf voor zijn aandeel als percussionist / begeleider.
- 3) De extra tegemoetkoming voor de leden het spreekkoor, die via een verdeelsleutel over de individuele sprekers zal worden verdeeld.
- 4) De watervoorziening tijdens de repetitie. Ik zorg ervoor dat op de repetitieavonden voldoende gekoeld water en plastic bekertjes beschikbaar zijn.
- 5) De reproductiekosten van partijen en partituur, aanschaf telefoonkaarten en overige productiekosten.

FORMAT PRESENTATIE / SURINAAMSE TELEVISIE STICHTING

Op 4 november heb ik een afspraak met de heer Henry Strijk. Ik geef een uitvoerige presentatie van het project, en bespreek enkele organisatorische knelpunten met hem. De heer Strijk stelt voor om Someni tongo naar het Thalia-theater te verplaatsen, van waaruit de voordracht rechtstreeks kan worden uitgezonden. Die locatie en dat format zou de met de Palmentuin verbonden ruimtelijke, logistieke en technische bezwaren kunnen wegnemen. De heer Strijk dient op 5 november zijn voorstel in bij de STVS-directie. Er wordt op een reactie gewacht.

FORMAT PRESENTATIE / PALMENTUIN

Namens het directoraat Cultuur reageert de heer Lucien Dubois positief op mijn schriftelijk verzoek d.d. 31 oktober 2008 om de Palmentuin te mogen gebruiken. De heer Dubois raadt echter aan de aanvangstijd van de voordracht

van 12.00 naar 16.00 uur te verzetten. Dit in verband met de hitte op dat uur van de dag. Ook wil de heer Dubois weten, welk gedeelte van de Palmentuin voor ons project in aanmerking komt. Die keuze moet in de loop van week 46 gemaakt worden door de dirigent (Eldridge) en de regisseur (ik), op grond van akoestische en optische overwegingen.

PUBLICITEIT

Op dinsdag 4 november heeft mevrouw Bonnie van Leeuwaarde mij geïnterviewd voor de Ware Tijd. Het artikel: *'Someni tongo in Wan'* verschijnt op de cultuurpagina van donderdag 6 november 2008.

In verslag week 45 vermeldde ik dat ik op dinsdag 4 november om 14:00 uur zou worden geïnterviewd door Arlette Codfried van de Stichting Radio-omroep Suriname. Dat klopt niet. De datum moet zijn: dinsdag 11 november.

SOMENI TONGO IN WAN / Bonnie van Leeuwaarde

De verschillende sprekers tijdens de eerste repetitie maandag in Naks.-. dWT foto / Werner Simons

PARAMARIBO - Als alles goed gaat, zal op 22 november uit 48 kelen het gedicht Wan van Dobru weerklinken in zestien talen. Someni tongo heet het project, waarin poëzie en voordracht centraal staan. In de talen Arowak, Aukaans, Chinees, Engels, Frans, Hindi, Ivriet, Javaans, Kariña, Libanees, Nederlands, Portugees, Saramakkaans, Sarnami, Spaans en Sranantongo wordt het bekende gedicht van Robin Raveles (1935-1983) voorgedragen.

De Nederlander Arnold Schalks is de initiatiefnemer. Twee jaar geleden kende hij nog geen woord Sranan, maar na een bezoek aan Suriname vorig jaar raakte

hij geboeid door de taal. Toen hij het gedicht Wan las, zag hij een opdracht voor zichzelf weggelegd. "De zinsnede someni tongo (Wan bon/someni tongo...red) heb ik als een opdracht genomen: vertaal het in zoveel mogelijk talen die in Suriname worden gesproken. Het is een heel sociaal gedicht, iedereen kan zich er in vinden."

Gelukkig voor hem was de R. Dobru Raveles Stichting, waarvan weduwe Yvonne Raveles-Resida, bereid mee te helpen. Daarna kwam het project in een stroomversnelling terecht en kan Schalks rekenen op hulp van onder anderen cultuurkenner Henk Tjon, schrijfster Ismene Krishnadath, theatermaakster Alida Neslo, dirigent Eldridge Zaandam, Tolin Alexander, percussionist Ernie Wolf, Mandarijnspreker Daning Chen en personen van Cultuurstudies. De vooruitzichten zijn goed, maar het werk is pas voor de helft af. Voor tien talen heeft hij al voldoende sprekers, voor Portugees, Frans, Saramakkaans, Javaans, Arowak en Libanees worden nog sprekers gezocht. "De meeste tijd gaat dan ook zitten in het vinden van mensen", zegt Schalks.

Het project neemt de vorm aan van een simultane voordracht van de verschillende vertalingen in de openbare ruimte. Bij de uitvoering wordt, net als bij een regulier concert, gebruik gemaakt van een partituur en partijen. De voordracht bestaat uit vijf delen, waarin de zeventien vertalingen van het gedicht zodanig worden gearrangeerd, dat het thema "eenheid in verscheidenheid / verscheidenheid in eenheid" telkens op een andere wijze wordt belicht.

Schalks is beeldend kunstenaar en zijn kunstvormen hebben sterke wortels in de taal, staat in zijn artist statement. Hij zegt: "Mijn kunstwerken bevatten elementen die werden ontleend aan de directe omgeving, de plaatselijke cultuur of de lokale spreektaal. Bij het maken van mijn keuzes streef ik ernaar om die elementen op zoveel mogelijk niveaus met elkaar in overeenstemming te brengen; ze op één of andere wijze te laten 'rijmen'."

De eerste twee repetities waren deze week. "Het is echt een avontuur", zegt Schalks. "Ik weet niet waar het schip zal stranden." Ontzettend mooi vindt hij de overeenkomsten tussen klanken die in Someni tongo te horen zijn. "Bijvoorbeeld 'wan pipel' in het Sranan, 'Wan lö senbe nöö' in het Saramakkaans en 'wan pipili' in het Aucaans. Dat vind ik zo mooi."-

bron: ochtendblad De Ware Tijd, Cultuur, 6 november 2008

SPREEKKOOR

Ondanks verwoede pogingen lukte het Charles Chang niet om Trio-sprekers te vinden voor deelname in het koor. Ook een vertaling in het Trio was nog niet voorhanden. Er kwam een opening in de impasse toen mevrouw Raveles op donderdag 13 november meldde, dat ze twee Trio-sprekende meisjes kent, die voor het spreekkoor beschikbaar zijn. Eén van de meisjes woont in een kindertehuis in Commewijne. Voor haar deelname moet reisgeld vrijgemaakt worden.

De heer Aloema kent Trio-sprekers die voor een vertaling kunnen zorgen en eventueel zelf aan het spreekkoor kunnen deelnemen. Omdat de communicatieve afstand tussen de betrokkenen nogal groot is, is het resultaat vooralsnog ongewis. Maandag 17 november verwacht ik uitsluitel.

Bijna alle taalgroepen bestaan nu uit drie personen. De Mandarijn- en de Portugees-groep bestaat uit 1 persoon, de groep Libanees uit 2 personen. Ik zoek nog steeds naar versterking voor die groepen, maar de zeggingskracht van de voornoemde individuele sprekers compenseert de onderbezetting. Ik heb ze in de opstelling voor de STVS-opname in de voorste rij geplaatst.

REPETITIES

Op de derde repetitieavond van maandagavond 10 november was het spreekkoor uitgebreid tot sprekers van 13 van de 16 talen, namelijk: Aukaans, Chinees (Mandarijn), Engels, Hindi, Ivriet, Javaans, Kariña, Nederlands, Portugees, Saramakkaans, Sarnami, Spaans en Sranantongo.

Op de vierde repetitie van woensdagavond 12 november was het spreekkoor, na intensieve belrondes en huisbezoek, bijna voltallig. Sprekers werden gevonden voor Libanees en Arowak.

Ondanks de herhaalde toezeggingen van de Alliance Française, Frans sprekenden naar de repetities te zullen afvaardigen, kwam er niemand opdagen. De Franse taal werd van de lijst geschrapt.

De vijfde repetitie van 17 november zal op de 25ste sterfdag van Robin Raveles plaatsvinden. Om dit memorabele feit niet onopgemerkt voorbij te laten gaan, nodigde ik het bestuur van de Dobru-stichting en een handvol personen, die aan de wieg van het Someni tongo-project hebben gestaan, uit voor het bijwonen van deze repetitie.

PARTIJEN

Ik maakte voor alle talen een tekstpartij op, waarbij elk deel van de voordracht op één pagina past. Ik vervaardigde prototypes van de partijen en legde die ter keuring aan de sprekers voor. Correcties werden doorgevoerd voor de partijen in het Arowak, Aukaans, Libanees, Mandarijn en Portugees en doorgezonden aan de dirigent ter verwerking in de partituur.

Op vrijdag 14 november bood ik de definitieve tekstbestanden digitaal aan bij NILS en plaatste een bestelling voor de vervaardiging van 45 uniforme gebonden tekstboekjes. De boekjes krijgen een voor- en achterkant van 200 grams zwart karton. De ringband (6 mm.) is grijs.

INVENTARISATIE VOORZIENINGEN STVS OPNAME

Op donderdag 13 november stelde ik een verlanglijst op waarin ik mijn technische wensen voor de opnamelocatie opsom. Ik stuurde de lijst per e-mail aan Henry Strijk. De lijst volgt hier:

OMVANG KOOR

Het spreekkoor bestaat uit 42 personen + 1 percussionist + 1 dirigent

PODIUM

Het spreekkoor staat in 5 rijen achter elkaar opgesteld op een getrappt podium met 4 niveaus:

rij 1 (BG): KARIÑA / PORTUGEES / CHINEES / LIBANEES / AUKAANS (10 personen)

rij 2 (+ 40 cm): ENGELS / JAVAANS / SPAANS (9 personen)

rij 3 (+ 80 cm): AROWAK / SARNAMI / SARAMAKKAANS (9 personen)

rij 4 (+ 120 cm): HINDI / TRIO / IVRIET (9 personen)

rij 5 (+ 160 cm): SRANANTONGO / NEDERLANDS (6 personen)

Het benodigde oppervlak om het koor te kunnen plaatsen meet circa 6 meter breed en 3 meter diep. Het frontale beeldkader van het koor komt daarmee op circa 6 meter breed bij 3.30 meter hoog.

ACHTERGROND

Omdat Wan een sober gedicht is, dient ook de stoffering van de opnamelocatie sober gehouden te worden: Daarvoor is een neutrale achtergrond over het gehele beeldkader gepast, bij voorkeur een effen achterdoek in een donkere tint.

BELICHTING

Front: 3 parren, open wit

Top: 3 parren, open wit

Tegen: 3 parren, donker blauw

Zij links ('straatje' op rij 2 en 4): 2 parren, open wit op statief
minimaal 4 dimmergroepen beschikbaar

Daaraan heb ik achteraf de volgende (nog niet verstuurde) wensen toegevoegd:

GENERALE REPETITIE

De generale repetitie vindt op vrijdagavond 21 november om 18:30 uur plaats in de theaterzaal van NAKS, Thomsonstraat 8. Het is van belang, dat de bij de opname betrokken STVS-medewerkers deze repetitie ter oriëntatie bijwonen.

DOCUMENTATIE

Vóór mijn vertrek naar Nederland op 2 december aanstaande wil ik graag vier regio-vrije DVD copiën van de STVS-opnames ontvangen ter verslaglegging voor de makers en ter verantwoording aan de financiers van het Someni tongo-project.

REPETITIERUIMTE

Om met de, voor de televisieopname gekozen, getrapte opstelling van het spreekkoor te kunnen oefenen is de bovenzaal van NAKS te laag. Ik vroeg de NAKS-administratie om toestemming om vanaf maandag 17 november de nog te houden repetities te verplaatsen naar de hogere NAKS theaterzaal, waar we gebruik kunnen maken van het bestaande podium en beschikbare podiumdelen om de opnamesituatie te benaderen. Die toestemming werd verleend.

DRESSCODE GENERALE REPETITIE EN STVS-OPNAME

De kleding van het spreekkoor is, net als het gedicht, sober. Het standaardtenue voor de generale repetitie (21 november) en de STVS-opname (22 november) bestaat uit een eenvoudige basis: broek/rok en hemd in één enkele kleur. Een daar bovenop gedragen simpel kledingaccessoire verwijst naar de culturele achtergrond van de individuele spreker.

FINANCIERING UITVOERING

Op dinsdagmorgen 11 november overhandigde ik Henry Strijk een door het Centrum Beeldende Kunst ter beschikking gesteld extra geldbedrag, dat bedoeld is voor de dekking van de STVS-studiohuur en kleine onkosten. Mevrouw Raveles bood op donderdag 13 november het Someni tongo-project namens de Dobru-stichting een geldbedrag aan, dat proportioneel over de individuele leden van het spreekkoor zal worden verdeeld.

PALMENTUIN

Het feit, dat de première van de voordracht nu rechtstreeks vanuit de STVS studio uitgezonden zal worden, betekent geenszins dat de Palmentuin als locatie van de baan is. Het plan blijft bestaan om de voordracht nog één keer uit te voeren in de Palmentuin, en wel een week later: op zaterdag 29 november. Om daarvoor toestemming te krijgen stuurde ik de heer Dubois op vrijdag 14 november een hernieuwd verzoekschrift, dat werd goedgekeurd. De heer Dubois zei daarbij alle medewerking toe. Dat geeft ons nog een slag om de arm wat betreft de keuze van de plek en de aanvangstijd in de Palmentuin.

PUBLICITEIT

Op dinsdag 11 november 14:00 uur interviewde de heer Roué Hupsel mij voor het SRS-radioprogramma 'Skrifiman taki'. Het interview 'Beeldspraak/Spraakbeeld' wordt op maandagavond 17 november om 21:15 uur uitgezonden op FM 96,3.

BEELDSPRAAK / SPRAAKBEELD / Roué Hupsel interviewt Arnold Schalks

Bewerking van het interview van Roué Hupsel met Arnold Schalks voor het SRS-radioprogramma Skrifiman taki. Opgenomen in Paramaribo op dinsdag 11 november 2008.

Roué Hupsel: Goedenavond, dit is Skrifiman taki. Ik heb op bezoek de heer Arnold Schalks, die bezig is met een uniek, fantastisch project: Someni tongo. En waarover gaat het? Nou, als alles goed gaat zal op 22 november uit 48 kelen het gedicht 'Wan bon' van Dobru weerklinken in zestien talen. Someni tongo is een project waarin poëzie en voordracht centraal staan. Het bekende gedicht van Robin Raveles, die leefde van 1935 tot 1983, zal simultaan worden voorgedragen in de talen Arowak, Aukaans, Chinees, Engels, Hindi, Ivriet, Javaans, Kariña, Libanees, Nederlands, Portugees, Saramakkaans, Sarnami, Spaans, Sranantongo en Trio. Welkom Arnold. Hoe lang ben je al in Suriname?

Arnold Schalks: Ik ben nu iets meer dan een maand in Suriname, maar ik was verleden jaar ook al in Paramaribo voor een eerste verkenning. Rotterdam en Paramaribo zijn zustersteden. Ik ben een Rotterdams beeldend kunstenaar en maak deel uit van het uitwisselingsproject ArtRoPa van het Rotterdamse CBK (Centrum Beeldende Kunst) en de Surinaamse FVAS (Federation of Visual Artists of Suriname). Mijn passie is poëzie. Ik werk als kunstenaar veel met taal en ik bereid me altijd voor op een project in het buitenland door daar wat over te lezen. Iemand had mij aangeraden om de Surinaamse dichter Shrinivasi te lezen. Ik heb in Nederland een verzamelbundel van hem gekocht en die heb ik aan boord van de KLM-Boeing gelezen. Ik was dermate onder de indruk, dat ik dacht: er moet hier vast meer zijn. Toen ben ik een beetje in de Surinaamse literatuur gedoken. Ik kwam erachter, dat hier veel boeken in eigen beheer worden uitgegeven, die nooit in Nederland verschijnen. Met andere woorden: hier lag voor mij een terrein braak om te verkennen. En dan kom je natuurlijk onvermijdelijk met Dobru in aanraking, want dat is wel een icoon van de Surinaamse poëzie. Toen ik verleden jaar terugging naar Nederland nam ik me voor iets met die poëzie te doen. En dat is het project Someni tongo geworden.

R: Kun je daar iets meer over vertellen?

A: Ik heb 'Wan bon' gekozen omdat het het meest bekende gedicht in Suriname is, en ik werk vaak met dingen die herkenbaar zijn. Je moet niet iets vreemds meenemen, en dat hier planten. Je moet iets nemen, dat hier gegroeid is. Dat is die boom. Ik heb dat gedicht gelezen. Het is een sober gedicht. Extreem helder, met een ongelofelijk groot hart. Alles past erin. Ik las dat 'someni tongo', en ik dacht: misschien is het mogelijk om het gedicht in alle in Suriname gesproken talen te laten vertalen. Er waren al wat vertalingen, maar ik heb nog extra vertalingen laten maken door bijvoorbeeld Arman Karwofodi, Supto Sopawiro en Nardo Aloema. Met dat basismateriaal ben ik op zoek gegaan naar mensen die die vertaling uit kunnen spreken. De bedoeling is, dat het gedicht wordt voorgedragen door een veeltalig, veeltongig spreekkoor. Gelijktijdig, dus niet apart. Niet eerst Kariña, dan Sranantongo, nee: allemaal tegelijk. En dat wil ik, omdat het thema van het gedicht 'verscheidenheid in eenheid' is. Ik heb het gedicht opgedeeld in vijf delen, waarin die verscheidenheid en die eenheid telkens op een andere manier wordt belicht.

R: Kun je dat uitleggen?

A: In het eerste gedeelte van de voordracht, het Biginpisi (begindeel) wordt het hele gedicht in de originele taal, het Sranantongo, door alle 48 sprekers gelijktijdig voorgedragen. In de muziek heet dat unisono. Eén stem, dat is eenheid. In het tweede gedeelte, het Moksipisi (mengdeel), worden alle regels die met 'wan' beginnen in het Sranantongo uitgesproken en alle regels die met 'someni' of een ander telwoord beginnen in de eigen taal gesproken. Het is een soort stam die zich splitst, als een boom die takken krijgt. Het derde gedeelte is het Fayapisi (vuurdeel) waarin alle sprekers het gedicht in hun eigen taal voordragen. Iedereen zegt hetzelfde, maar dan wel gelijktijdig in zestien verschillende talen. Dat is verscheidenheid in eenheid. Het vierde gedeelte is het Teripisi (teldeel). Hierin wordt het gedicht gereduceerd tot de telwoorden 'wan', 'someni' en 'ala', en die worden voorgedragen in de eigen taal. In het laatste gedeelte, het Bakapisi (slotdeel), is de tekst weer gereduceerd tot de telwoorden 'wan', 'someni' en 'ala', maar nu spreken alle 48 sprekers die woorden gelijktijdig uit in het Sranantongo.

Het bijzondere bij de voordracht is, dat een regel in het Sranantongo een bepaalde lengte heeft, maar dat bijvoorbeeld de Javaanse vertaling van die regel veel langer is. De Javaanse sprekers hebben dus meer tijd nodig om hun zin uit te spreken dan de mensen die Sranantongo spreken. Om er nou voor te zorgen, dat de sprekers allemaal weer op tijd met de volgende regel beginnen heeft de dirigent, componist en muzikant Eldridge Zaandam een drumpartij gecomponeerd. Die wordt gespeeld door de percussionist Ernie Wolf. Eldridge heeft de leiding over het koor. Hij heeft de taak om dat veeltongig monster op het juiste spoor te houden.

R: Je hebt 48 sprekers nodig. Hoe ben je aan die mensen gekomen. Is dat moeilijk?

A: Dat klinkt moeilijker dan het is. Ik moet eerst zeggen, dat we nog niet voltallig zijn. Voor sommige talen is het moeilijk sprekers te krijgen, met name voor Libanees. Maar ik heb een aantal mensen aangesproken: Alida Neslo, Wonnie Karijopawiro, Henk Tjon, James Ramlal....

R: Het zijn klinkende namen.

A: Het zijn klinkende namen waarop ik ben afgestapt, en ik heb hen om telefoonnummers gevraagd van mensen die ik zou kunnen vragen om aan het project mee te doen. En dan blijken de lijnen in Suriname toch heel kort te zijn. Mensen kennen elkaar en weten ook van elkaar wat ze kunnen. Je hebt dus snel een concrete groep mensen bij elkaar. Dat werkt heel prettig. Natuurlijk moeten de puntjes nog op de 'i' worden gezet. Zoals gezegd zijn we nog niet compleet. Een taal komt het beste tot zijn recht als de volumeverhouding in het spreekkoor klopt. We hebben nu één Mandarijn-sprekende Chinees, Daning Chen, en die kan in zijn eentje een hele groep van drie Chinezen vertegenwoordigen. Daarnaast blijkt het moeilijk om nog een Mandarijn-sprekende Chinees te vinden. Met hem kunnen we dus volstaan. Maar voor

Libanees hebben we nog niemand. De zoektocht gaat door. We hebben in totaal zeven repetities waarvan er al drie zijn geweest. Omdat het uiteindelijk door de TV uitgezonden gaat worden, moet er wel voldoende gerepeteerd worden.

R: Hoe zijn de repetities verlopen?

A: Als je iemand voor een voordracht vraagt, bijvoorbeeld iemand die Portugees spreekt, en je laat haar dan gelijktijdig met iemand van een andere taal spreken, dan vraagt die persoon: "Waarom nou niet iedere taal op z'n beurt? Waarom nou alles tegelijk?" Dan moet ik dat uitleggen. Ik wil dat alle talen gelijktijdig klinken, omdat iedereen hetzelfde bedoelt maar het op een andere manier zegt. Someni tongo is dan ook een kunstwerk. Het is een andere manier om met een gedicht om te gaan. Het is geen gewone voordracht, waarbij mensen op het toneel staan en de tekst afwerken. Ik heb dat meermaals moeten uitleggen.

R: Wordt zoiets voor het eerst op de wereld opgevoerd?

A: Ik las in de nieuwsbrief van de Schrijversgroep 77, dat een dergelijk idee al een keer door Eddy van der Hilst is uitgevoerd in Tori Oso, maar ik denk dat dat om een andere reden was. Het verschijnsel simultaanvoordracht stamt uit de Dada-tijd. Het was bedoeld als provocatie. Je had de reguliere voordrachtskunst, de retoriek, en de dadaïsten wilden die traditie doorbreken. Ze gingen dus door elkaar praten. Niet omdat ze dat nou zo geweldig vonden, maar omdat ze mensen op de kast wilden jagen. Mijn motief om dat principe op Wan bon toe te passen is een andere.

Wat ik zo mooi aan het gedicht van Dobru vind, is dat het op het eerste gezicht simpel lijkt, iets dat gemakkelijk moet zijn gemaakt. Maar als je er beter naar kijkt zie je een ontzettend inventief, geraffineerd gedicht. Ik heb het met respect ontleed en ik heb geprobeerd daarvoor een juiste verbeelding te vinden. Someni tongo was voor mij een uitgangspunt. Als je zoveel talen hebt, heb je ook mensen nodig die die talen spreken. En als die mensen daar dan staan worden 'someni prakseri', 'someni wiwiri', 'someni skin' maar ook 'wan pipel' ineens zichtbaar. Dan staat daar een sculptuur. De perfecte verbeelding van het gedicht. En daar ben ik als beeldend kunstenaar mee bezig.

R: Je sprak vooraf over de Palmentuin als plaats van uitvoering, maar de STVS gaat ook medewerking verlenen?

A: Pas sinds gisteren weet ik, dat de voordracht rechtstreeks door de STVS vanuit de studio zal worden uitgezonden op 22 november. Maar aanvankelijk was het mijn plan, om de voordracht onversterkt tussen de palmen in de Palmentuin uit te voeren. 'Wan bon' tussen de bomen. Dat rijmt, en dat maakt die omgeving geschikt. Maar een uitvoering in de Palmentuin betekent ook een beperkte verspreiding. We zouden dan maar een klein publiek bereiken. En er zijn waarschijnlijk ook akoestische problemen. De wind zou verkeerd kunnen staan en het geluid de verkeerde kant opwaaien. Er kan een kokosnoot of een blad vallen, het kan gaan regenen. Je hebt kortom weinig controle over de uitvoering. Nu we weten, dat de STVS de voordracht uitzendt, heb ik

voorgesteld om de voordracht alleen voor het plezier nog een keer met de hele groep in de Palmentuin te herhalen, op 29 november. Gewoon voor diegenen die daar toevallig aanwezig zijn. Om het gevoel van die historische plek te hebben. Maar voor het bereik is het beter om het project op TV te hebben. Bovendien kun je van de registratie een goede DVD maken, en die verspreiden.

DVD in doos met boekje. Oplage: 54 exemplaren. Uitgereikt aan deelnemers, belanghebbenden en sponsors.

R: Om even terug te komen op jouw persoon, Arnold Schalks. Kun je iets meer over jezelf vertellen? Hoe je bent begonnen?

A: Ik ben een zogenaamd conceptueel kunstenaar. Dat betekent, dat ik dus niet eerst een doek, verf en een potlood pak om te werken. Ik ga eerst denken. Daardoor krijg ik een idee, en met dat idee ga ik dingen maken. Ik ben gefascineerd door taal. Ik heb eigenlijk altijd met vertalingen en verbeeldingen van die vertalingen gewerkt. Ik ben ook een beetje een taalwetenschapper.

R: Ik proef daaruit, dat je houdt van nieuwe dingen, van experimenteren.

A: Ik hou van spelen. Er is zoveel speelruimte, en daar wordt zo weinig gebruik van gemaakt. Bijvoorbeeld in het gedicht van Dobru. Daar zit zoveel ruimte in. Ik zal het anders zeggen. Als je teveel naar een ding kijkt, dan kan het daardoor verdwijnen. Soms moet iemand anders een blik op dat ding werpen om het weer zichtbaar te maken. Ik denk dat het gedicht van Dobru door de voordracht opnieuw kan worden gezien. Het herleeft. Weliswaar vanuit mijn Nederlandse blik. Maar het herleeft in een uitvoering die geheel in handen is van Surinamers.

R: Versta je Sranantongo?

A: Ik doe mijn best. Als u langzaam praat, dan gaat het. Ik kan het meestal wel begrijpen als ik het gedrukt zie. Dan heb ik ook alle rust om het te analyseren. Maar spreken, nee, dat lukt niet.

R: Maandag 17 november 2008 is een belangrijke dag.

A: Ja. We repeteren met het koor op maandagavonden en woensdagavonden. Eén van die maandagavonden, 17 november, is de vijftiengste sterfdag van Robin Raveles. Ik heb besloten het bestuur van de Dobru-Raveles stichting uit te nodigen om die repetitie bij te wonen. Dat wordt een plechtige aangelegenheid. Het is belangrijk om Dobru te herdenken. Maar zijn gedicht is ook een visioen. Het werpt een blik vooruit, naar een Wan sranan, dat er nog niet is, maar misschien nog zal komen. Het is een optimistisch gedicht. En dat moeten we vieren.

R: Zijn de deelnemers enthousiast?

A: Ze zijn heel trouw, en daar ben ik ze heel erg dankbaar voor. Ik vind het heel belangrijk dat de mensen zich bij het project betrokken voelen.

R: Ja, het is een uniek project. Ik hoop dat je heel gauw die Libanese sprekers zult vinden.

Uitgezonden op maandag 17 november 2008 om 21:15 uur plaatselijke tijd.

SOMENI TONGO VERSLAG WEEK 47

Paramaribo, chronologisch per dag

ZONDAG 16 NOVEMBER

Ik verwerk de huidige presentielijst van het spreekkoor in een Excell-sheet en bereken de te verwachten vergoeding voor de individuele sprekers. Ik vul enveloppes met de bijbehorende cash bedragen en bereid voor iedereen alvast een kwitantie voor.

MAANDAG 17 NOVEMBER:

Ik bel met Nardo Aloema om te vragen of hij de Trio-vertaling al heeft ontvangen. Dat heeft hij. Hij zal me die direct doormailen. Ik bel de vrouw die het vervoer van de Trio-sprekers coördineert, en geef door dat de twee meisjes op de repetitie van vanavond worden verwacht. Ik maak met Nardo's vertaling een provisorisch Trio-tekstboekje op, sla het bestand op een memory-stick op om het later bij NILS te printen en te vermenigvuldigen. Bij copy-center NILS haal ik tevens de 45 gebonden tekstboekjes voor de sprekers op.

Ik ben extra vroeg bij NAKS om de getrapte opstelling van het spreekkoor in de theaterzaal met stoelen en podiumdelen voor te bereiden.

Vandaag is de 25e sterfdag van Robin Raveles. Om dit historische feit te gedenken nodig ik een beperkt aantal, direct bij het project betrokken personen uit om de repetitie vanaf 19:30 uur bij te wonen. Ik vraag Eldridge of hij zich over de catering voor deze XL repetitie wil ontfermen. Voor de sprekers begint de repetitie om 18:30 uur. Ik deel de tekstboekjes uit en stel de stemgroepen volgens plan trapsgewijs op. We repeteren ook het, op een teken van de dirigent, gelijktijdig open- en omslaan van de tekstpartij.

Om half acht heeft zich een velen malen groter gezelschap rond de theaterzaal verzameld. We komen stoelen tekort.

Het 'officiële' gedeelte van de avond bestaat uit een moment stilte, de voordracht van een gedicht van Jan Arends en de aanbidding van een manjaboompje aan mevrouw Raveles. Mevrouw Raveles spreekt vervolgens een dankwoord uit. Ter afsluiting van de avond voert het koor Someni tongo nog één keer uit.

Mevrouw Raveles overhandigt me een enveloppe met de toegezegde financiële bijdrage van de R. Dobru Raveles stichting.

SPECIAAL TINTJE AAN REPETITIE OP 25STE STERFDAG DOBRU / Bonnie van Leeuwaarde

Yvonne Raveles praat nog wat na met Henry Strijk die de live-uitzending zaterdag op STVS zal verzorgen. Op de achtergrond staat Arnold Schalks.-. dWT foto/Werner Simons

PARAMARIBO - De repetitie maandag van 'Someni tongo' had een speciaal tintje; het was namelijk de 25ste sterfdag van de dichter Dobru. Zijn weduwe Yvonne Raveles woonde de repetitie in Naks ook bij en kreeg aan het eind een manjaboompje aangeboden van Arnold Schalks.

Hij nam het initiatief om het gedicht 'Wan' van Robin Raveles in zestien talen te laten voordragen en noemde het project 'Someni tongo'. Het resultaat is zaterdag 22 november om 12 uur 's middags live te zien via de STVS. Onder leiding van dirigent Eldridge Zaandam en op het ritme van percussionist Ernie Wolf barstten in de talen Sranan, Nederlands, Sarnami, Hindi, Javaans, Arowak, Trio, Kariña, Mandarijn, Spaans, Portugees, Ivriet, Libanees, Saramaccaans, Aukaans en Engels de woorden van het gedicht los. Yvonne Raveles vond het prachtig klinken.

Een Kariña-spreekster uit het stemmenkoor ook. "Ik krijg elke keer kippenvel als we het voordragen", zegt ze. 'Someni tongo' is een community project van de Rotterdamse beeldend kunstenaar Arnold Schalks, waarbij poëzie en voordracht centraal staan. "Ik zie mezelf als de bougie in de motor, maar de motor is honderd procent Surinaams."

Het project maakt deel uit van het Surinaams-Nederlandse culturele uitwisselingsproject ArtRoPa, een initiatief van het Rotterdamse Centrum Beeldende Kunst (CBK) en de Federation of Visual Artists in Suriname. 'Someni tongo' (zoveel aan talen) is een regel uit het gedicht 'Wan'. Schalks verwerkte

de zestien vertalingen in een vijfdelig arrangement voor spreekkoor. In elk deel spreken de zestien stemgroepen (voor elke taal één) hun versies gelijktijdig uit.

Suriname heeft een enorm cultureel erfgoed, maar veel is nog niet op papier, zegt Raveles. "Daarom hebben we gezegd, we doen het." De R. Dobru Stichting schonk 1.000 Surinaamse dollar voor het project. Verdere onkosten, zoals de vergoeding voor het spreekkoor, de dirigent en drummer, oefenruimte, reiskosten, catering, kopietjes enzovoorts, worden vergoed door het CBK.

Raveles bedankte het spreekkoor, de dirigent, percussionist en initiatiefnemer. "We hebben hier geschiedenis geschreven. En ik zie de man die dit gedicht geschreven heeft, glimlachen. En ik hoor hem zeggen: dank je wel." 'Someni tongo' zal op zaterdag 29 november éénmalig worden herhaald in de Palmentuin.-.

bron: ochtendblad De Ware Tijd, Cultuur, woensdag 19 November 2008

DINSDAG 18 NOVEMBER

Ik overleg met Henry Strijk over de inrichting van de STVS-studio. De STVS blijkt niet over de benodigde podiumdelen te beschikken om de getrapte opstelling van de sprekers te realiseren. Een lange taxi-rit langs bedrijven die theatervoorzieningen verhuren, levert niets op. Henry stelt voor het podium zelf te (laten) maken. Hout is daarvoor een geschikte en redelijk betaalbare optie.

Bij de Yi-Houtmarkt aan de Mahonylaan bekijken we het beschikbare materiaal en winnen we prijsinformatie in. Ik maak een eerste opzet voor een ontwerp. Henry spreekt zijn netwerk aan voor het vinden van beschikbare timmerlui. Om de lijnen kort te houden en tijd te sparen besluit ik de constructie zelf in de hand te nemen. Collega kunstenaar Casper Hoogzaad stelt zich beschikbaar als handlanger. 's Avonds stel ik een materiaallijst op en teken ik de constructie van het podium uit.

WOENSDAG 19 NOVEMBER

Voor de sprekers stel ik een schema op, waarin alle relevante informatie met betrekking tot de Generale Repetitie, de STVS-opname en de voordracht in de Palmentuin wordt vermeld. Ik mail de informatie naar Eldridge en vraag hem het bestand te printen, te vermenigvuldigen om die vanavond te kunnen verspreiden onder de sprekers.

Bij Yi-Houtmarkt worden 10 platen multiplex van 122 x 244 x 1,8 en 57 meter plank van 30 x 12 gekocht. De 8 planken worden allen afgekort op 600 cm. Het restmateriaal nemen we mee. Twee van de 10 multiplex platen worden ter plaatse diagonaal verzaagd. De houthandel beschikt over een vrachtauto, die het materiaal naar de STVS-studio vervoert, waar het podium gebouwd zal worden.

Bij Fernandes koop ik bouten, schroeven, spijkers en scharnieren voor de krommers en fitsen.

In een overdekte buitenruimte van het STVS-gebouw richt ik de werkplaats in. Met de van de STVS-werkplaats geleende decoupeerzaag verzagen Casper en ik 8 multiplex platen op maat. De delen worden verwerkt tot 5 trapvormige verticale schotten die de planken van het podium zullen dragen. We monteren de gezaagde plaatdelen met schroeven en houtlijm.

Op de zesde repetitie moet het spreekkoor het zonder percussionist stellen. Eldridge combineert het dirigeren met het slaan van de trom. Er ontstaat onenigheid over de voorgestelde dresscode van de sprekers voor de Generale Repetitie en de TV-première. Er moet een knoop worden doorgesneden. We komen overeen, dat iedereen zich in het zwart zal hullen. Ik bel de niet aanwezige sprekers om ze van deze beslissing op de hoogte te brengen.

's Avonds reken ik de lijst met benodigde ijzerwaren voor het podium nog een keer door, en kom tot de conclusie dat er een tweede inkoopronde nodig is.

DONDERDAG 20 NOVEMBER

Bij Kuldipsingh koop ik slotbouten, moeren, extra scharnieren en schroeven.

In de STVS-werkplaats bout ik met Casper de verlijmde schotten volgens het sandwich-principe droog aan elkaar. De door Yi-Houtmarkt verzaagde multiplex plaatdelen dienen als schoren. De scharnieren worden aan de schotten en schoren geschroefd en door krommers met elkaar verbonden. Daardoor kunnen de verticale schotten nu zelfstandig staan.

De korte restlengtes van de planken werden met de handcirkelzaag op maat gezaagd. Zij dienen de schotten aan de voorzijde af te sluiten, ze met elkaar te verbinden en de draagconstructie star te maken. De nu zelfstandig staande schotten werden volgens tekening in de ruimte geplaatst en de drie schoren door middel van houtdraaibouten met elkaar verbonden.

De korte plankdelen werden aan de voorzijde met fitsen tussen de schotten gemonteerd. De acht, 6 meter lange planken, waarop de sprekers zullen staan, werden los op de vier oplopende horizontale niveaus van de draagconstructie gelegd. Het podium is nu begaanbaar.

Een camera registreert de bouwstadia. De opnames worden door Henry Strijk in een spotje gemonteerd, dat die avond wordt uitgezonden.

VRIJDAG 21 NOVEMBER

Ik laat bij NILS van de Trio-vertaling drie gebonden tekstboekjes maken.

Bij Fernandes koop ik stoelhoeken, slijpschijven, een veiligheidsbril, kabelspanners en diverse andere ijzerwaren. Bij Frankel & Zoon koop ik twee lengtes van 7 meter staalkabel en kabelklemmen: onderdelen voor de kruiskabels die, onder spanning gezet, de draagconstructie moeten verstijven.

In de STVS-werkplaats houdt Casper zich bezig met de bevestiging en de montage van de spankabels. Van het resthout bouw ik drie opstapjes om de

kortste sprekers van het koor: Jake (135 cm lang) Sheromenie (145 lang) en Selien en Maureen (155 lang) boven de kruin van hun volwassen voorganger uit te tillen.

Het Someni tongo podium in de STVS-buitenstudio.

Ik maak een instructie-tekening voor de montage van het podium. Om de montage te vergemakkelijken breng ik met viltstift op alle onderdelen van het podium een markering aan.

Met de haakse slijper kort ik de uitstekende uiteinden van de slotbouten in. Tenslotte breken we het podium af en leggen de onderdelen klaar voor transport naar de studio, waar het podium vanavond zal worden opgebouwd.

Voor de constructie van het podium hebben Casper en ik er 21 werkuren per persoon opzitten.

Als ik die avond de theaterzaal van NAKS betreed, blijken ons podium en een groot deel van de stoelen onaangekondigd te zijn verwijderd ten behoeve van een evenement dat elders op het NAKS-terrein plaatsvindt.

Ernie is wederom een groot deel van de repetitie absent i.v.m. een bespreking. We behelpen ons zonder drumbegeleiding. Vanavond wordt een derde meisje aan de Trio-stemgroep toegevoegd. Een verhinderde Sarnami-spreker zorgt voor vervanging. Niet alle sprekers hebben begrepen, dat we vanavond in het zwart repeteren. Het wordt een rommelige avond, mede door de overspraak van het belendende evenement.

Henry, Jessica en Myra zijn bij de repetitie aanwezig. Henry licht de sprekers in over podiumdiscipline en hoe zich te gedragen onder het oog van de camera.

Om 20:30 uur arriveren Casper en ik bij het STVS-gebouw om het podium in de studio te helpen opbouwen. De studio is dan nog niet vrij. Er treedt vertraging op vanwege een kabelbreuk bij de trekking van de SNAK-loterij.

Henry heeft vier jongens gecharterd, die tegen betaling zullen helpen sjouwen. De onderdelen van het podium liggen gereed in de studio. Onder mijn leiding wordt het podium gecentreerd en opgebouwd. Ditmaal worden de podiumplanken met stoelhoeken aan de schotten geschroefd, wat een extra stijfheid oplevert.

ZATERDAG 22 NOVEMBER

Ik bepaal definitief de vergoedingen voor de sprekers op grond van de actuele presentielijst en pas de inhoud van de enveloppen, waar nodig, aan.

Om 9:40 uur vervoegen Casper en ik ons bij de STVS. De eerste sprekers zijn dan al aanwezig. Om 10:30 uur hebben Eldridge, Ernie en een groot deel van het spreekkoor hun positie op het podium ingenomen.

Ook mevrouw Raveles is gekomen om de voordracht vanuit de studio live bij te wonen.

Het licht wordt gesteld en de camera's getest. De personen aan de uiteinden van de voorste rij van het spreekkoor vallen buiten het beeldkader van de camera. Om die rij te verkorten verplaats ik Daning en Elisabeth naar achteren, in de tweede rij. Er volgt een doorloop om aan de akoestiek te wennen. Hier en daar worden posities van sprekers aangepast om een betere beeldsymmetrie te krijgen. Het spreekkoor klinkt prima en ziet er prachtig uit.

Videostill van de Someni tongo-voordracht, die op 22 november 2008 om 12:00 uur rechtstreeks werd uitgezonden vanuit de STVS-studio in Paramaribo.

Als de floormanager om 12:00:20 de cue voor de dirigent geeft is het koor in opperste concentratie. De voordracht verloopt vlekkeloos. Als de camera's eenmaal zijn uitgeschakeld is het gevoel van triomf intens en de ontlading emotioneel. We kunnen onze tranen collectief nauwelijks de baas.

Met nog nauwelijks verwerkte emoties begeef ik me naar een tafel in de centrale wachtruimte om daar de beloofde vergoedingen aan de sprekers uit te betalen. Ieder tekent een kwitantie voor ontvangst.

We nemen afscheid, nadat we de afspraak om de voordracht op zaterdag 29 november om 11 uur nog één keer uit te voeren in de Palmentuin bekrachtigd hebben.

Henry en ik overleggen tenslotte over de bestemming van het gebouwde podium en de productie van DVD-copiën voor de direct betrokkenen, waarvan ik een deel als aandenken wil uitreiken aan de sprekers na afloop van het concert in de Palmentuin.

WAN? SORTU WAN? / Mutika

Bliepbliep ... Een sms-je. Ik kijk en lees: 'Wan is op tv'. Ik frons. Wan pipel voor de honderdzesentwintigste keer op de buis ter gelegenheid van Srefidensi, hoe origineel ... Of bedoelt de sms-ster dat niet? Ik stuur een bericht terug. 'Wan? Sortu wan?' Tringtring ... Telefoon. 'Wan bon natuurlijk, waar ben jij met je hoofd!?! Dat project van die kunstenaar uit Rotterdam, om het gedicht van Dobru ...' Ja, nu weet ik het weer. Ik hang op en sprint naar de tv. De kinderen zijn te verbouwereerd om te protesteren dat Bob de Bouwer ('Yes we can!') weggezap wordt voor een historisch televisiemoment.

Wan bon someni wiwiri. Arnold Schalks, de Nederlandse bougie in een Surinaamse motor, zoals hij zichzelf in dit experiment ziet, heeft 42 Surinamers bij elkaar gebracht die flink gerepeteerd hebben, onder leiding van dirigent Eldridge Zaandam, met begeleiding van Ernie Wolf op de apinti-drum. In zestien in Suriname gesproken talen wordt simultaan het bekende gedicht van de schrijver Dobru ten gehore gebracht. De STVS zendt het live uit.

Een statisch plaatje vult mijn beeldbuis, de kleuren grauw, de belichting fout. Pas na een minuut een voorzichtige close-up. De totaalshot laat consequent tot het bittere eind de uiterst links zittende voordragers buiten beeld. Geen fifteen minutes of fame voor deze Wan-zeggers.

Sms-ster en ik babbelen na. Wat een gemiste kans. De STVS had goud kunnen verdienen met een goede registratie. Denk je eens in, al die Surinamers in Nederland, die maar al te graag hun 'doekoe' voor een stukje vaderlandse cultuur neertellen. 'Ja joh, alles wat uit Su komt, dat moet ik hebben. Ja da's me famiri toch... Me roetoes zijn daaro, i sabi toch ...'

En wij, wij die hier met onze roetoes stevig in de Surinaamse bodem staan geplant, die niet hoeven te dealen met gevoelens van ontheemdheid en heimwee, wij leggen zo een unieke en onherhaalbare gebeurtenis vast, met een nonchalance die verbijsterend is. Voor ons is Su gewoon Sranan, doekoe is een doek en als we horen 'Wan' dan zeggen we dus 'Wan? Sortu wan?'

Swit' Srefidensi!

Mutika, 25 november 2008

Stings of Mutika 142 - Een poging om het leven in woorden te vatten. Reageer, negeer, whatever. Mutika is geen mooie ééndagsvlinder, noch een sissende slag, maar een dappere sluipwerp die er moet zijn. Just to be there. / reageer: mutikastings@hotmail.com

Eldridge Zaandam begeleidt de 43 deelnemers van de openbare voordracht Someni Tongo op de drum. Het gedicht Wan van Dobru wordt er in zestien talen opgezegd.
dWT foto/ Stefano Tull.-.

PARAMARIBO - De voordracht in de openbare ruimte van het gedicht Wan in het project Someni Tongo heeft zaterdag 29 november in de Palmentuin plaatsgevonden. 43 deelnemers van verschillende bevolkingsgroepen brachten het gedicht op een unieke manier in zestien in Suriname gesproken talen. Dirigent Eldridge Zaandam begeleidde de voordracht op de drum.

Het gedicht van Dobru was herleid tot vijf delen, namelijk de biginpisi, de moksipisi, de fayapisi, de teripisi en de bakapisi. Het spannendste gedeelte, waar alle 43 deelnemers het gedicht in verschillende talen voordroegen, verraste de aanwezigen. In de talen Arowak, Aukaans, Chinees, Engels, Frans, Hindi, Ivriet, Javaans, Kariña, Libanees, Nederlands, Portugees, Saramakkaans, Sarnami, Spaans en Sranan werd het gedicht gelijktijdig voorgedragen.

Toeschouwster Aidah Jessurun vindt het een fantastisch initiatief, maar de opkomst vond zij zwak. "Het kan wel een nationaal gedicht worden. Want dit is gewoon iets wat de hele bevolking eens zou moeten zien, zodat men in eenheid met elkaar gaat leven", zei Jessurun. "En dit zou vaker moeten gebeuren." Josien Aloema was een van de spreeksters in het Kariña. Zij vond het hele ervaring. "Ik kreeg kippenvel van de stemmen en verschillende talen. Het gedicht spreekt vanzelf, het is niet een gedicht dat zomaar geschreven is. 25 jaar na het overlijden van Dobru is zijn wens voor dit gedicht toch uitgekomen:

Someni Tongo. En dat is de bewustwording van het uitdragen van eenheid. We hebben het vandaag bewezen”, aldus Aloema.

Yvonne Raveles, de weduwe van dichter Robin Raveles, zei in het slotwoord dat er al een eenheid is, maar alleen moet er meer body aan gegeven worden. Raveles: “Dus we moeten nu eraan gaan werken zodat die eenheid in stand blijft.” Alle deelnemers kregen van de R. Dobru Raveles Stichting een kaart met het gedicht van Dobru er op in de taal waarin zij deelnamen aan Someni Tongo. Het project was op 22 november al live uitgezonden vanuit de studio van STVS. Van initiatiefnemer Arnold Schalks, die gefascineerd is door de Surinaamse poëzie, kregen zij een dvd met daarop die uitzending.-.

Bron: de Ware Tijd, Cultuur, maandag 1 december 2008

SPREEKKOOR:

AROWAK: Chenelfa Jubitana, Just Orassie, Carmen Orassie-Sabajo

AUKAANS: Eddy Lante, Novyente Lante, Dewini Saiwinie

CHINEES: (Mandarijn) Daning Chen

ENGELS: Milgino Etman, Ingrid Zaandam

HINDI: Jagdish Biere, Priya Moti, Santoesha Moti

IVRIET: Sara Aalstein, Joan Duym, Jake Sadi

JAVAANS: Romario Djasiman, Ciolyn Saimo, Marlène Saimo

KARIÑA: Halley Aloema, Josin Aloema, Nardo Aloema

LIBANEES: Marina Bersaoui, Charbel Saleh, Marie-Therese Saleh

NEDERLANDS: Ewald Hanenberg, Ger Kamphuis, Raquel Wijnerman

PORTUGEES: Elisabeth Benschop

SARAMAKKAANS: Georstine Asantiba, Geor Gine Eduards, Carmelitha Metjo

SARNAMI: Jennefer Bahadoer, Sharmila Kharpotoe, Kyran Rampersad

SPAANS: Haidy Antonius, Rudy Antonius, Stacy Etnel

SRANANTONGO: Marilyn Goring, Sheromenie Kharpotoe, Sylvana Rampersad

TRIO: Bernice Jami, Maureen Makadepuung, Selien Oochpatapo

DIRIGENT: Eldridge Zaandam

PERCUSSIE: Ernie Wolf

MET DANK AAN: Tolin Alexander, Louis Carlos Alvarez, Lola en Peter Ankarapi (Tepu), Blue Wing Airlines, Hillary de Bruin, Centrum Beeldende Kunst Rotterdam, CHM, Charles Chang, Jessica Dikmoet, Brian Dompig, Jules Donk, Lucien Dubois, Fernandes Group, Casper Hoogzaad, Georges Issa, Wonny Karijopawiro, Arman Karwofodi, Sybren ter Keurs, Ismene Krishnadat, Bonnie van Leeuwaarde, B. Lionarons, NAKS, Alida Neslo, Monique Nouh-Chaia, R. Dobru Raveles Stichting, James Ramlall, Yvonne Raveles-Resida, Marinalva Romeo, Sylviano Sidoel, Fayolah Slooten, Sapto en Jenny Sopawiro, Herman Snijders, Henry Strijk, Henk Tjon, Dorus Vrede en Myra Winter.

Bijbehorende webpagina's: http://www.arnoldschalks.nl/som_main.pl.html

SOME THOUGHTS ON SOMENI TONGO / FSJL, Nicholas Laughlin, Arnold Schalks, Chandra van Binnendijk

source: <http://paramaribospan.blogspot.com/>

FSJL said...

Er, Nicholas, the poem is called *Wan bon* (One tree), not *Wan*, and it was originally written in Sranantongo, so it seems a little odd to me that it was translated into it!

I met Dobru at Carifesta 76. He was an extraordinarily modest man. He needed to get from the Mona campus to the National Arena, and when I (as Mervyn Morris's gofer) took him over to the campus coordination centre and explained who he was, and that he was a member of the Surinamese parliament and consequently a VIP. He kept trying to downplay his status.

He charmed a friend of mine a couple of years later, simply by reciting his poetry on a voyage from Cuba to Jamaica.

August 14, 2009 8:59 PM

Nicholas said...

Thanks for this note, Fragano. "Translated into ... Sranan" was a slip. I've corrected that--also the title. Glad you have such sharp eyes!

August 14, 2009 9:06 PM

Sranan said...

You have a sharp eye, but I was informed several times during the last years that the original title of the poem is *Wan*, and not as almost everybody calls it, *Wan bon*. Because it is about so much more than "just" one tree.

August 15, 2009 2:09 PM

Arnold Schalks said...

Hi Nicholas, first of all, I'd like to say, that I'm a little disappointed by the superficiality of the comments on the *Someni tongo* project. To put one thing right: Shrinivasi, the grand old man of Surinamese poetry included Dobru's poem in his unpeered 1970 collection of poetry '*Wortoe d'e tan abra*', with the title: '*Wan*'. If anyone, he should know. Apart from that, it is comprehensible that many will refer to Dobru's poem with its first line, '*Wan bon*.' There's nothing wrong with that.

Secondly I sincerely hoped for comments on the project that would venture more deeply into the multi-racial, multi-cultural, and multi-lingual aspects of the community project and the present Surinamese reality beyond the words of the poet.

I don't want to sound immodest, but *Someni tongo* was an unprecedented event of historic proportions. It was the perfect example of teamwork. I still feel touched and honoured by the participants unconditional faith and trust in the project, which enabled us to show the ideal visualisation of Dobru's poem. I

still admire the courage of the choir members, bridging the gap of ethnicity with great ease and naturalness, but most of all, enjoying doing that. The performance took place more than 9 months ago. A symbolic period. I hoped that *Someni tongo* would have a surplus value and would pave the way for similar Surinamese community projects in the future. The reflections I received on the project from the Surinamese art community has been relatively poor. That should not disappoint me too much, because a genuine exchange of ideas on art with Surinamese colleagues had never really gotten off the ground before. That's a shame in view of Suriname's huge potential. I think that what any art community needs to develop itself and survive is an open mind and the capacity to criticize and receive critics that matter. I hope that this blog will be the starting point for an exchange of ideas on what art is for and what it should be about. Sorry Fragano, for using your comment as a bridge to change the subject....

August 16, 2009 2:03 PM

Nicholas said...

Thanks for your note, Arnold. I think *Someni Tongo* is a moving and important piece of work, and I hope that including it in this blog will bring it to the attention of a wider audience. I'm sure that in the coming days and weeks we'll see further comments about the project. The ideas you engage, the questions you raise about ethnicity, identity, nationhood, language, performance, and the relations between the visual and the literary are all deeply relevant to the wider Caribbean region.

August 16, 2009 2:51 PM

FSJL said...

No problem Arnold. I first encountered the poem on the wall of a fellow student at Mona. A Jamaican from St Thomas (the parish in Jamaica, not the Virgin Island) with the surname of Bogle (and thus a relative of the National Hero, whom he resembled). The poem makes a statement, it seems to me, about something that isn't very fashionable today, the Creole identity of Caribbean people. It's something that's found also in the Surinamese national anthem, and in other proud assertions of nationhood across the region. It's something that many in the region have wanted to abandon in exchange for a poorly imagined Africa, or India, or even Indonesia. But, oddly, the actual dream seems to be America, or Canada, or Britain, or France, or Holland, or Belgium, or even Australia. Anywhere but the "ancestral homeland". But the idea of building a homeland out of the many skin colours and hair textures, one tree out of the many leaves, is not one that contemporary leaders seem to want Caribbean people to pursue. Yet that ought to be our thing.

August 18, 2009 9:05 PM

Response: Some thoughts on *Someni Tongo*
by Chandra van Binnendijk

Wednesday, September 2, 2009 at 12:48 PM

Just over two weeks ago, Paramaribo SPAN posted information on Dutch artist Arnold Schalks's Someni Tongo project (2008), which examined Suriname's cultural and linguistic diversity through a live performance of a celebrated poem. The comments left on the original post raised interesting questions about how this and other art projects are (or could or should be) received and interpreted by audiences and the wider art community.

Writer Chandra van Binnendijk, who witnessed the live performance of Someni Tongo, offers her personal response to the project and the resulting discussion.

I was one of the handful of people on that early Sunday morning in the Palmentuin nine months ago, there to watch the performance of Someni Tongo. There was a kind of silent conspiracy-like feeling, for being together for the event. The ones with cameras wanted to take pictures, but the best angle near the podium was not approachable: a vagrant had left a fresh turd right in that spot. And the manager of the Palmentuin refused to clean it up, for this was not his duty, he said.

It did not bother us at all: we placed an old newspaper on top of it, we warned others not to step on it, we moved around a little until everyone found his best place around the podium, and then we watched and experienced and enjoyed the Someni Tongo performance. All those tongues, speaking in all those different languages, expressing the same lines -- it was special, it was beautiful, and more so because we were there for the live experience.

The audience that morning left the Palmentuin with a feeling of upliftment, of contentment.

Shouldn't a similar feeling of contentment remain with the one who created this beautiful experience? What happens to the artist when he is so attached to the fruit of his work that he feels disappointed when response and feedback from the public are not what he expects (or even feels he deserved)? When he is not praised or imitated? Where is the pure joy of creating?

I think art is exactly and only about this: the need to create and express what is uniquely inside you, and to do so because you have no choice. Something is envisioned, it wants to come into the world through you, and it can only be born through your effort. Full stop. No ulterior motives. Creation is making art -- not the aftermath.

Someni Tongo was beautiful. But in its significance it was not unprecedented. Over the years, Suriname has seen high-level performances of multi-racial, multi-ethnic, and multi-lingual performances. One example is the theatrical production *Rebirth*, by director Henk Tjon, which was presented at Carifesta 1981 in Barbados, with a dazzling combination and integration of all these aspects. There have been performances by the National Ballet of Suriname choreographed by Ilse-Marie Hajary, who created the Dogla style, in which she

integrated Afro drumming and winti elements with classical Indian dance movements.

So multi-culti is not really new for us. One should not overlook history -- we are able to reach heights because we are standing on the shoulders of those before us. Tjon and Hajary were not greeted with lavish standing ovations -- their work was not understood at first. This takes time.

On that beautiful morning in the Palmentuin, we did not let the turd disturb us. Because the performance was compelling. The experience was enough.

Art in itself is enough.

Arnold Schalks in zijn Rotterdamse atelier / foto © Otto Snoek

BEGIN jaren tachtig drumde Arnold Schalks (Leiden, 1956) in de punkband Defect. Hij haalt de Rotterdamse verzamelelpee Spunk uit de kast, waarop ook een nummer van Defect staat, evenals een fotootje van Defect met een kortgeknipte Schalks. 'Ik hield van drummen, omdat ik graag een dienende rol wilde spelen', vertelt hij. 'Dus geen solist zijn, maar deel uitmaken van een complex en op de achtergrond het tapijt leggen waarop je je voeten kunt vegen.'

Inmiddels zingt hij in een koor. Maar dat ondersteunende van de drummer en dat directe en eigenwijze van punk is gebleven. En daar is zijn fascinatie voor taal bij gekomen. Zie hier de pakking voor zijn speelse, conceptuele kunstprojecten. 'Ik heb altijd geprobeerd verschillende disciplines met elkaar te verbinden: het performanceachtige met het literaire of het beeldende.' In de praktijk betekent dit dat Schalks naar een plek gaat en daar naar de karakteristieken zoekt, vaak zijn dat karikaturen. 'Die vergroot ik en daarmee werk ik.' Zo maakte hij in Keulen een wandeling van 4711 stappen om met een mix van Kölnisch Wasser, kraanwater en urine een notoire wildplasplek te besprenkelen. Colonia non olet heette het project, 'Keulen stinkt niet'. Vervolgens werd hij voor ArtRoPa gevraagd, bezocht Suriname, liep door Paramaribo tot hij erbij neerviel en kocht boeken, stapels boeken. Gaandeweg raakte hij gefascineerd door de lange en in Nederland grotendeels onbekende Surinaamse dichtkunst. Vooral Shrinivasi (echte naam Marinus Lutchman) imponeerde hem. Hij staat weer op en komt terug met een bundel van de in 1926 geboren dichter. 'Hier, lees dit eens, Immigration. Prachtig toch. Die man is Surinamer. Hij is daar groot geworden en op een bepaald moment naar de Antillen verhuisd. Hij is nergens meer thuis, eigenlijk een paria in eigen land.' Schalks legde daarna zijn eigen gigantische poëziedatabank aan, zijn prakseri bangi, zijn gedachtebank, met ruim vijfhonderd Surinaamse gedichten. Samen met de Surinaamse kunstenaars Kurt Nahar en Steve Ammersingh wilde hij daaruit een 'nationale eenheidslyriek' destilleren, waarin de Surinaamse diversiteit tot uiting zou komen. 'Mijn idee was: Suriname is een lappendeken van etniciteit, en elke bevolkingsgroep heeft zijn eigen poëzie. Ik wilde al die dingen knippen en opnieuw samenvoegen, dus een regel van een Hindoestaanse dichter combineren met een regel van een Javaan. Dat wilde ik op Onafhankelijkheidsdag 2008 presenteren. Maar het kwam niet van de grond ...'

Het idee van een eenheidspoëzie bleef echter hangen, alleen reduceerde Schalks het tot een enkel bestaand gedicht: Wan van Dobru. 'Dat is simpel, heel helder en predikt een soort eenheid: we zijn allemaal verscheiden, blaadjes aan een boom, maar we hebben één stam, Suriname. Dat is eigenlijk een schijneenheid, want in werkelijkheid bestaat dat niet. Dat gedicht is dus een wensdroom. Ik wilde het niet politiek gebruiken, maar op een menselijke, conceptuele manier. Een gedicht dat eenheid in verscheidenheid tracht te formuleren.' Schalks' streven was om het gedicht te laten vertalen in alle Surinaamse talen, en daarmee aan de slag te gaan. Uiteindelijk kreeg hij zeventien vertalingen voor elkaar, inclusief Trío en Libanees. Maar vorm alleen was niet genoeg. Er moest ook beeld bij, een performance. Drie vertegenwoordigers – man, vrouw en kind, bariton, bas, sopraan – van elke taal moesten gezamenlijk op het toneel komen om Wan voor te dragen.

Arnold Schalks met het Someni Tongu spreekkoor in de Palmentuin in Paramaribo, zaterdag 29 november 2008, 11:00 uur plaatselijke tijd / foto © Kit Ling Tjon Pian Gi

De uitvoering van het project legde een voor hem belangrijk element van Suriname bloot: wederzijds wantrouwen. 'Je merkt dat er een grote reserve is om met elkaar op te treden, dat bepaalde bevolkingsgroepen normaal gesproken niet met elkaar omgaan.' Toch slaagde hij er uiteindelijk in zestien taalgroepen voor het project te interesseren. Na een half dozijn repetities kwam de grote dag: op 22 november 2008, om twaalf uur 's middags, trad het ruim veertig man sterke koor in de Surinaamse televisiestudio op. Schalks had het gedicht in vijf stukken opgedeeld. Sommige delen en strofen werden door iedereen in Sranantongo voorgedragen, maar andere delen in de eigen taal. Het gedicht golfde en kraakte op en neer tussen eentalige harmonie en meertalige kakofonie.

Hij laat de videobeelden zien van vlak na afloop, als de deelnemers elkaar ontroerd in de armen vallen. 'Op een bepaald moment schiet iedereen vol. Niet vanwege de spanning, maar heel oprecht, omdat ze het zo mooi vonden dat ze dit met zijn allen hadden gedaan. Dobru's weduwe, mevrouw Raveles, zei: "Waarschijnlijk heeft Dobru vanuit de hemel staan glimlachen."

Eenzelfde idee gaat schuil achter Schalks' kranteninitiatief De Surinoemer. Samen met Rotterdamse en Surinaamse kunstenaars maakte hij een tocht naar Kosindo, in het binnenland. Het was de bedoeling dat daar werd gebrainstormd over ArtRoPa. Dat kwam niet van de grond. Schalks' oplossing voor meer cohesie was een krant. Van De Surinoemer zijn sinds december 2007 zes edities verschenen, in een oplage van circa honderd. Gedrukt op A4-formaat moet het Nederlanders en Surinamers informeren over de inhoud en voortgang van het ArtRoPa-project. Nummer 4 had een dadaïstische omslag,

een dwarse opmaak en stond vol lino's en gedichten van onder anderen Schalks, Nahar, Marieke Visser en de in 1992 overleden Rotterdamse held C.B. Vaandrager.

Dat Surinamers rechtstreeks bij zijn projecten werden betrokken, was essentieel voor Schalks. 'Suriname verdient een intensievere samenwerking. Het is een land met enorm veel mogelijkheden, maar ontzettend veel verwarring over de recente geschiedenis, het regime et cetera. Daarmee moeten ze in het reine komen. Zelfs binnen de kunst is etniciteit een item. 'Onze voorouders hebben daar mensen geplant die op geen enkele manier natuurlijk met elkaar samenhangen. Die hebben dat als een patchwork aan elkaar genaaid, maar het is nooit vergroeid. En de politici hebben er voordeel bij de etniciteit te benadrukken en om die verschillen te cultiveren.' Waar het om gaat, meent Schalks, is dat mensen een manier moeten vinden om in die Surinaamse melting pot te functioneren. 'Maar eerst moet je daarvoor de kern [van het Surinamer zijn] weten te vinden. Dat is nu bezig. Dat is belangrijk, je kunt alleen geven als je weet wat je weg te geven hebt.'

Arnold Schalks in zijn Surinaamse kantoor, Celinastraat 9, Paramaribo, 7 oktober 2008.

Met een zuchtje waaruit lichte teleurstelling spreekt, vervolgt hij: 'Kijk, je mobiliseert mensen, maar waar je elke keer op stuit, is dat het allemaal zo korte termijn blijft. Er komt geen beweging op gang.'

Hij haalt Shrinivasi er nog eens bij. 'Die pleitte al in een heel vroeg stadium voor een samenhang van die etnische lappendeken.' Hij laat me hardop lezen: *Ik zou jullie willen binden/ Tot één volk/ Zonder dat dit een sprookje blijft/ Want in woord zijn wij Surinamer/ maar in daad nog steeds neger, Hindoestaan, Javaan of Chinees.*

Fred de Vries, Rotterdam, 31 juli 2009

Bijbehorende webpagina's: http://www.arnoldschalks.nl/som_main.pl.html

PARAMARIBO SPAN & WAN EDE
2010 © Rotterdam, Arnold Schalks

CONTEXT

Bijdrage aan de Surinaams-Nederlandse kunstmanifestatie Paramaribo SPAN in en rondom de monumentale directeursvilla in de achtertuin van de Surinaamsche Bank. ParamariboSPAN markeerde zowel het 145-jarige bestaan van de Surinaamsche Bank als de afronding van het vierjarig uitwisselingsproject 'ArtRoPa' van beeldend kunstenaars uit Rotterdam en Paramaribo, dat werd geïnitieerd door het Rotterdamse CBK. De opening van de tentoonstelling en de presentatie van het gelijknamige boek vond op vrijdag 26 februari 2010 plaats in Paramaribo. In het daaropvolgende weekend waren er lezingen en debatten. Paramaribo SPAN was tot en met zondag 14 maart 2010 geopend voor het publiek.

PLAN

Van: Arnold Schalks

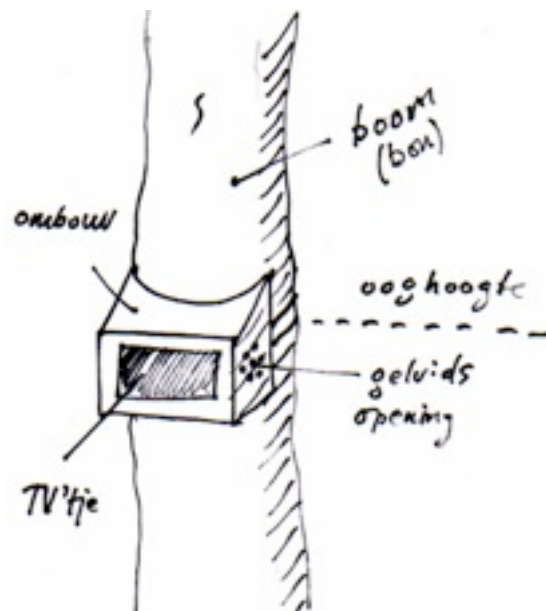
Datum: 25 januari 2010 18:10:27 +0100

Aan: Ada Korbee, Alida Neslo, Ann Hermelijn
Onderwerp: vraag

Dag A, A en A, hier is A.

Ik wil een bijdrage aan de tentoonstelling Paramaribo SPAN voorstellen. Ik heb een video-opname van de Someni tongo-voordracht uit de STVS-studio. Ik wil daar eigenlijk al lang iets mee doen. 'Gewoon' vertonen op een monitor is te makkelijk. Ik zocht naar iets 'bijzonderers':

Ik wil graag één van de bomen (wan bon) in de tuin uitkiezen en daarop een kastje plaatsen waarin op ooghoogte een klein LCD schermpje zit. Daarop is de Someni tongo-opname doorlopend te bekijken en te beluisteren.

Ik stuur een schetsje mee van mijn opzet. Het is een houten kastje met daarin ingebouwd een DVD speler met een klein LCD-schermpje. Het kastje moet waterdicht zijn, diefstalproef worden bevestigd en de knopjes moeten voor lolbroeken, die graag knopjes indrukken, worden afgeschermd. Ook moet voorkomen worden dat mieren het binnenwerk slopen. (Zou een krijtlijn van mierenkrijt op de bast rondom het kastje daarvoor volstaan?) De 220/110 Volt-voeding wordt in het kastje ingebouwd. In noodgevallen komen we uit met de in de speler ingebouwde batterij. Ik probeer hier zoveel mogelijk voorwerk te doen. Daarvoor is het nodig om de gemiddelde boomomvang te weten -bij mensen de taille- zodat ik de maat van het kastje kan bepalen. Kunnen jullie me een indicatie geven van de hieronder aangemerkte boom, of is ie al bezet?

Van: Alida Neslo
Datum: 25 januari 2010 20:06:20 GMT+01:00
Aan: Arnold Schalks
Onderwerp: RE: vraag

Arnold, volgens mij is de bewuste boom nog vrij. Wat een mooi idee ! Ik snap niks van het technische, maar ik 'zie' het al voor me ...

Van: Arnold Schalks
Datum: 25 januari 2010 21:03:02 GMT+01:00
Aan: Alida Neslo
Onderwerp: Antw.: vraag

Dag Alida, kun je dan even een bordje 'bezet' tegen die vrije boom plaatsen!

OPDRACHT

WAN EDE is een bioscoop voor één hoofd, waarin de opname wordt getoond van *Someni tongo*, een simultane voordracht van het gedicht *Wan* van Dobru in zestien talen voor gemengd spreekkoor en percussie. De wereldpremière van *Someni tongo* werd op zaterdag 22 november 2008 om 12:00 uur rechtstreeks uitgezonden vanuit de STVS studio. Ik draag *wan ede* op aan de Surinaamse theatermaker en cultuurkenner Henk Tjon die op 18 september 2009 overleed en Elfriede Baarn-Dijksteel, de voorzitter van het Afro-Surinaams cultureel centrum NAKS, die op 1 februari 2010 overleed. Beiden maakten de grond rijp waarin *Someni tongo* wortel schoot.

Bijbehorende webpagina's: http://www.arnoldschalks.nl/som_main.pl.html

PARAMARIBO PERSPECTIVES

PARAMARIBO PERSPECTIVES & WAN EDE

CONTENT/CONTEXT

Bijdrage 'Wan ede' aan een grote groepstentoonstelling met installaties, schilderijen, foto's, sculpturen en video's van een zelfbewuste generatie Surinaamse en Nederlandse kunstenaars. De tentoonstelling is de afsluiting van een intensieve artistieke uitwisseling tussen kunstenaars uit Rotterdam en Paramaribo. Hoe bepalen culturele achtergrond en historische bagage ons perspectief op actuele maatschappelijke vraagstukken? Thema's als afkomst en toekomst, geschiedenis en politiek, culturele identiteit en maatschappelijke actualiteit worden onderzocht en belicht vanuit het perspectief van de kunst.

TENT. Witte de Withstraat 50, Rotterdam, Van 10 september t/m 7 november 2010.

Van: Mariette Dölle

Datum: 14 mei 2010 13:17:59 GMT+02:00

Aan: Arnold Schalks

Onderwerp: concept Paramaribo Perspectives in TENT.Rotterdam

Beste Arnold,

Ik zou je willen vragen of jij aan het vervolg op Paramaribo SPAN zou willen deelnemen met jouw prachtige videowerk *Someni Tongo*. Jouw werk zie ik als een van de centrale bijdragen aan de tentoonstelling en het zou geweldig zijn om het nu ook in Rotterdam in volle glorie te kunnen tonen.

De afgelopen weken zijn wij vooral bezig geweest met het werven van fondsen voor de organisatie van de tentoonstelling (TENT heeft doorgaans een zeer beperkt budget) en met het ontwikkelen van een concept voor de presentatie in TENT.

We willen het vervolg op Paramaribo Span programmeren als start van het tentoonstellingsseizoen. September is een perfect moment om de bijzondere ontmoeting van Nederlandse en Surinaamse kunst in Rotterdam te presenteren. Nadat Christopher Cozier en Thomas Meijer een prachtige en zinderende tentoonstelling in Paramaribo hebben georganiseerd, neemt TENT nu het stokje over. Ik zal verantwoordelijk zijn voor de samenstelling van de tentoonstelling in TENT, met adviezen van Thomas en Chris.

Inmiddels wil ik graag kiezen voor een compactere tentoonstelling van rond de vijftien kunstenaars, waarbij het accent ligt op kunstenaars die na de onafhankelijkheid van Suriname zijn geboren - een jongere generatie die in het post-koloniale tijdperk is opgegroeid. De tentoonstelling zal plaatsvinden van 9 september tot en met 31 oktober en heeft als titel Paramaribo Perspectives. De presentatie gaat uit van de werken die in Paramaribo werden getoond, biedt zicht op de actualiteit van de Surinaamse kunst en de inspiratie die de Nederlandse kunstenaars in Suriname vonden, maar is ook een onderzoek naar de geconditioneerde blik. Hoe bepalen culturele bagage en maatschappelijke achtergrond onze interpretatie van een plek en haar geschiedenis? De buitenstaander en de insider, de ontdekking en de blinde vlek, de resident en de artist-in-residence: welke rol speelt de kunstenaar als bemiddelaar van veranderende perspectieven op onderwerpen als (koloniale) geschiedenis, (culturele) identiteit en (maatschappelijke) globalisering? [...]

Ik zou het fantastisch vinden als we jouw *Someni Tongo* mogen tonen in TENT - ook de vorm waarin je het werk in Paramaribo toonde vond overigens ik geweldig. Momenteel benader ik ook een aantal andere kunstenaars wiens werk ik tot de kern van de tentoonstelling vind behoren en zie uit naar hun reacties.

Natuurlijk kan ik je nog uitgebreider schrijven over de tentoonstelling en de activiteiten die ik wil ontwikkelen. Zou je mij eens willen laten weten hoe jij over het bovenstaande denkt? Als het je wat lijkt zouden we binnenkort eens kunnen afspreken om een en ander concreter te bespreken.

Van: Arnold Schalks
Datum: 25 juli 2010 19:43:59 GMT+02:00
Aan: Mariette Dölle
Onderwerp: Tent opzetten?

Dag Mariette,
Ik heb nagedacht over de vorm en plaats van mijn bijdrage aan Paramaribo Perspectives in TENT. Hierbij mijn voorstel: Ik wil graag, dat 'Wan ede' opgaat in de omgeving, zoals ook het uitgangspunt was voor 'Wan ede' in Paramaribo. Een levende boom komt niet in aanmerking als drager voor het tv-scherm. Een langwerpige vorm (een gestileerde boom) is een goed alternatief. Ik stuur jullie een plaatje van TENT, waarop te zien is waar ik naartoe wil.

Op de afbeelding zien jullie een ruimte in TENT. met daarin twee witte pilaren, die de dakconstructie dragen. Die constructie wordt buiten beeld voortgezet met, op regelmatige afstand, identieke pilaren. Ik stel voor om mijn werk aan een 'fake' pilaar te bevestigen die, lijnend en identiek met de bestaande, aan de rij pilaren wordt toegevoegd. Dat hoeft niet perse in deze sectie van TENT, het kan ook elders in het gebouw, mits er meerdere van zulke pilaren voorkomen en de betrekking herkenbaar blijft.

De pilaar voor 'Wan ede' is hol, zodat de bedrading, elektronica enz. daarin kan worden weggewerkt. De wit geschilderde pilaar met zo'n mooi vet plintje kan worden geconstrueerd van mdf, want heeft geen dragende functie.

Voed mij terug, s.v.p.

Van: Mariette Dölle
Datum: 26 juli 2010 11:32:29 GMT+02:00
Aan: Arnold Schalks
Onderwerp: RE: Tent opzetten?

Dag Arnold,
Laten we het er binnenkort eens over hebben. Ik weet nu van bijna iedereen wat en hoe het er uit gaat zien, en jouw werk moet gewoon een mooie plek krijgen. Opgaan in de omgeving lijkt me een heel goed uitgangspunt. Over de vorm waarin dat moet gebeuren en of het echt een gestileerde boom zou moeten zijn, daar komen we wel uit.

PERSBERICHT PARAMARIBO PERSPECTIVES

Najaar 2010: Suriname centraal in vijf tentoonstellingen in de Randstad
Terwijl het Surinaams parlement gisteren de nieuwe president koos, kondigen vijf kunstinstellingen uit de Randstad de opening van vijf tentoonstellingen rondom Suriname aan. De Rotterdamse tentoonstellingsruimte TENT. opent op 9 september het culturele seizoen met *Paramaribo Perspectives*, een grote groepstentoonstelling waarin een zelfbewuste generatie Surinaamse en Nederlandse kunstenaars samenkomt. De tentoonstelling is de afsluiting van een intensieve culturele uitwisseling tussen kunstenaars uit Rotterdam en Paramaribo. [...]

Rotterdam, 19 juli 2010

Van: Arnold Schalks
Datum: 28 juli 2010 16:04

Aan: Communicatie TENT.

Onderwerp: Re: Persbericht Paramaribo Perspectives

Dag Esther,
Wat een merkwaardig besluit om het persbericht over Paramaribo Perspectives met een zin over de presidentsverkiezingen in Suriname te openen. Twee zaken van een totaal verschillend niveau met onvergelykbare maatschappelijke consequenties. Een beetje onbenullige vergelijking van scherpschieten met ballengooien. Weinig subtiel.

Ik vind het bijgevoegde persbericht niet prikkelend, en zeker niet interessant genoeg om via mijn netwerk te verspreiden. Ik wacht jullie nieuwsbrief af.

Van: Communicatie TENT.
Datum: 2 augustus 2010 16:31:32 GMT+02:00
Aan: Arnold Schalks
Onderwerp: Re: Persbericht Paramaribo Perspectives

Beste Arnold,
Bedankt voor je eerlijke e-mail. Ik snap je feedback vanuit jouw oogpunt volledig, echter is het voor ons een bewuste keuze hoe wij pers al dan niet aanspreken. Hoe wij pers kunnen triggeren en hoe wij kunnen zorgen dat berichten er uit springen tussen de duizenden persberichten die zij per dag ontvangen. Met deze openingszin hebben wij getracht pers te prikkelen. Dit bleek gelukt, zo hebben wij uit de reacties op dit persbericht kunnen merken. Komende periode zal er een uitgebreider persbericht worden opgesteld en verzonden vanuit TENT. Ik hoop en vermoed dat je je hier meer in zult kunnen

vinden. Dit bericht was puur ter trigger en als aankondiging van 5 verschillende tentoonstellingen.

Nogmaals dank voor je email. Hoewel wij het natuurlijk jammer/vervelend vinden dat je niet tevreden was, zijn wij wel altijd blij met zulke feedback. Het is goed om te horen hoe anderen tegen bepaalde communicatie-keuzes aan kijken. Ik hoop dat je onze beweegredenen voor het gebruik van dit 'kapstokje' (presidentsverkiezingen/link Suriname) vanuit ons communicatie-oogpunt ietsje meer snapt. Uiteraard doen wij ons uiterste best om de persaandacht voor de tentoonstelling van de juiste inhoudelijke kwaliteit te laten zijn.

Vriendelijke groeten, Communicatie TENT

Van: Arnold Schalks

Datum: 27 augustus 2010 16:55:25 GMT+02:00

Aan: Roel Meelkop

Onderwerp: Re: welkom

Dag Roel,

Wij hebben elkaar maandag al ontmoet en een beetje over de techniek na kunnen denken.

Ik heb een 1:1 model van karton gemaakt om de verhoudingen te bepalen. Het materiaal voor de kijkkast zou relatief dun kunnen zijn. Ik denk aan underlayment van 9 mm. met een duidelijke nerf.

Ik zou het mooi vinden, als de buitenkant van de kast glad is afgewerkt en in de kleur geschilderd van de muur waaraan hij is bevestigd. De binnenkant van de kast kan dan onbehandeld blijven, waardoor de houtnerf zichtbaar blijft. Zo wordt er een verband gelegd met de beginregel van het gedicht: 'Wan bon' (één boom). Het hart van het scherm hangt op een hoogte van 150 cm.

Ik stuur je de plaatjes plus tekeningen met de maten als pdf. De maten zijn overigens een benadering, hoe exact ze ook lijken. Ik wil niet gelyncht worden als de naden kieren. Ik hoor het wel.

Alvast bedankt.

Van: Mariette Dölle

Datum: 4 oktober 2010 15:27:49 GMT+02:00

Aan: Arnold Schalks

Onderwerp: tussen de bedrijven door bij Paramaribo Perspectives

Beste Arnold,

Hier gaat Paramaribo Perspectives alweer zijn vierde week in. Inmiddels kan ik wel zeggen dat de tentoonstelling goed loopt. Er komt veel bezoek en de educatieve rondleidingen worden goed bezocht. Lees jij ook alles wat er omheen wordt geschreven? Soms vind ik het heel bemoedigend en soms zie je hoe moeilijk het is om het werk goed te interpreteren. Je las vast ook de recensie van Michael Tedja die de tentoonstelling werk voor werk bespreekt (dat is dan wel weer een hele eer). Kurt begint zo'n beetje aan zijn laatste dagen, Karel presenteert deze week een filmprogramma in Cinema Torarica. Gezien de recente politieke ontwikkelingen hebben we besloten de tentoonstelling met een week te verlengen tot en met 7 november. Om de ontmoeting tussen verschillende culturen en verschillende culturele perspectieven te vieren. Lang leve de kunst!

DE ANDER ZWARTMAKEN ZODAT DE EIGEN PROBLEMEN VERBLEKEN

Greep uit de recensie van Michael Tedja op het blog van de Caraibische letteren.

September 2010

[...] Ik hoor iets bekends. Het komt uit een kleine houten doos die aan de muur vastzit. Als ik dichterbij ga staan, zie ik dat er ook een videoscherm in de doos zit. Een veertigtal Surinamers zingt door elkaar heen. Ze dragen allen een zwart gewaad en bewegen een beetje. Ze doen hun eigen ding, om het populair te stellen. Deze video van Arnold Schalks kende ik al. Het is de registratie van

een performance die hij in Suriname heeft gemaakt: *Someni tongo* (zoveel talen), naar een gedicht van de populaire volksdichter Dobru. Veertig Surinamers in zwart uniform dragen het gedicht voor in hun eigen taal, want Suriname is een mengelmoes van culturen. Er zijn onder anderen Indianen, Hindoestanen, boslandcreolen, blanken en Chinezen. Plichtmatig en onder monotoon getrommel wordt het gedicht door hen aan de man gebracht. Je verstaat de individuele stem niet, laat staan de taal die daarbij hoort: die valt weg in de drukte van het verplichte nummer van het samenzijn. Wie heeft deze mensen in slagorde naast elkaar gezet en brengt ze statisch in beeld? Waar is Schalks? De kunstenaar is er niet. Hij is de objectieve beschouwer, de man die de pionnen neerzet, de regisseur en bedenker van deze poppenkast. [...]

[...] [Maar] een kunstenaar moet zich leren wapenen. Hij moet het discours leren kennen om daar zijn voordeel mee te doen. En eigenlijk geldt dat voor de meeste kunstenaars in deze show. Over het algemeen is de angst voor het onbekende de belangrijkste motor van dit uitwisselingsproject geweest. De Nederlanders en de Surinamers moesten elkaar, waarschijnlijk onbewust, zwartmaken, zodat de eigen problemen verbleekten. Wie zijn hier debet aan? De versnipperde samenlevingen van daar en hier. Die blijken een ongedefinieerde massa die parasiteert op de mestvaalt.

De volledige tekst was te lezen op: <http://caraibischeletteren.blogspot.com/2010/09/de-ander-zwartmaken-zodat-de-eigen.html>

Van: Arnold Schalks
Datum: 6 oktober 2010 8:00:32 GMT+02:00
Aan: Mariette Dölle
Onderwerp: RE: tekstje van Michael

Dag Mariëtte,

wat is er toch mis met die recensenten? Chandra van Binnendijk is en bleef sceptisch over ArtRoPa. Rob Perrée blijkt een zuurpruim. Tedja moet voor straf naar een expo, en brandt het daarom maar af. Het lijken wel afrekeningen. Strepen onder iets, appeltjes te schillen.

Mij, als kunstenaar, kan het normaalgesproken geen fluit schelen dat kunstbeschouwers elkaar het leven zuur willen maken, op zoek naar gelijk. Maar ze hebben wel de kunstenaars nodig om hun discours (bah!) en gelijk te bewijzen. Daarbij gebruiken ze maker en werk ongevraagd en oneigenlijk als argument en voetnoot bij hun theoriejes.

Het schampt meestal langs me heen. Hun woorden zijn te krachteloos om me uit mijn baan te brengen. Versimpeling en kaalkap zijn hun middelen. Ik draai god zij dank niet mee in de draaimolen van willekeur der galeries en stedelijke musea.

Wat mij wel stoort, is dat Perrée en Tedja een project in diskrediet brengen, waar ik met hart en ziel aan gewerkt heb. Die 'schade' is toegebracht. Misschien dat ik daarom weinig zin en energie heb om dit avontuur voort te zetten. Op een tegenstem van de Surinamers hoef je niet te rekenen. Die zijn te zeer bezig met hun carrière. Ik geef ze geen ongelijk.

Misschien moeten de kunstenaars de kunstbeschouwers eens een keer verbieden nog langer gebruik te maken van referenties naar hun werk, en ze zo van hun broodwinning en autoriteit te beroven. Misschien leren ze dan nederigheid.

Van: Mariette Dölle
Datum: 6 oktober 2010 9:18:42 GMT+02:00
Aan: Arnold Schalks
Onderwerp: RE: tekstje van Michael

foto © Job Janssen Jan Adriaans

Maak je niet zo druk. Het gaat om wie het schrijft en ik had niet anders van Michael verwacht! Tegenover zijn recensie staat forse positieve stukken in NRC en Volkskrant, dus het komt wel goed.

Bijbehorende webpagina's: http://www.arnoldschalks.nl/som_main.pl.html

Overige delen WANSMA KONDRE

DEEL 1. ARTROPA

Het verslag van de eerste verkenning van het Surinaamse culturele veld in het kader van het gelijknamige culturele uitwisselingsproject van kunstenaars uit Rotterdam en Paramaribo op uitnodiging van het Rotterdamse Centrum Beeldende Kunst / 8 november-12 december 2007

DEEL 3. SANTO BOMA

Het verslag van de theaterworkshop in het kader van het Resocialisatieproject met pupillen van het Jeugd Opvoedingsgesticht (JOG) van de Centrale Penitentiaire Inrichting Santo Boma op uitnodiging van de Surinaamse theatermaakster Alida Neslo / 13 oktober-1 december 2008

Deel 4. DE SURINOEMER

De 10 meest relevante interviews uit de drie jaargangen van nieuwsblad 'de Surinoemer' / 11 december 2007-11 november 2009

DEEL 5. KRASI FU FRI & SROTO

Verslag van de besloten slotpresentatie van het Resocialisatieproject JOG met teksten, composities en tekeningen van de pupillen van het JOG in theater Thalia in Paramaribo / augustus 2009 & het verslag van Sroto, een muzikale performance voor drie spelers in het kader van de Kunstmanifestatie ParamariboSPAN / 26 februari 2010